

บทที่ 7

การจัดการสุกร

สุกรในแต่ละระยะต้องการการปฏิบัติดูแลแตกต่างกัน การจัดการสุกรแต่ละชนิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เลี้ยงสัตว์ควรที่จะทำการศึกษาให้เข้าใจ เพื่อให้สามารถปฏิบัติกับสุกรได้อย่างถูกต้อง จึงจะได้สุกรที่ดีตามต้องการ การจัดการสุกรแบ่งออกเป็น 5 ระยะคือ การจัดการสุกรพันธุ์ การจัดการลูกสุกรแรกเกิดถึงหย่านม การจัดการสุกรอ่อน การจัดการสุกรขุน และการจัดการสุกรพ่อพันธุ์

7.1 การจัดการสุกรแม่พันธุ์

การจัดการสุกรแม่พันธุ์เพื่อให้ได้ผลดี ควรที่จะปฏิบัติดูแลแม่สุกรและลูกสุกรที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง จึงจะทำให้อัตราการสูญเสียลูกสุกรลดน้อยลง ช่วงที่สำคัญในการจัดการสุกรแม่พันธุ์ คือ ในช่วงก่อนการตั้งท้องจนกระทั่งเลี้ยงลูก การปฏิบัติเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์ มีดังนี้ การจัดการสุกรสาวทดแทน การจัดการระยะก่อนผสมพันธุ์ การจัดการระยะผสมพันธุ์ การจัดการระยะอุ้มท้อง การจัดการระยะคลอด การจัดการระยะเลี้ยงลูก การจัดการระยะหลังหย่านม

การจัดการสุกรสาวทดแทน

ฟาร์มสุกรพันธุ์นั้นในแต่ละปีสุกรแม่พันธุ์ (sow) ถูกคัดทิ้ง 15-20 เปอร์เซ็นต์ บางฟาร์มอาจถึง 35 เปอร์เซ็นต์ จึงต้องทำการคัดเลือกสุกรสาว (gill) มาทดแทนสุกรแม่พันธุ์ที่ถูกคัดทิ้งไป ดังนั้นการจัดการเกี่ยวกับสุกรสาวทดแทน (gill replacement) เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากลักษณะของลูกสุกรครึ่งหนึ่งได้รับการถ่ายทอดจากแม่สุกร การคัดเลือกสุกรสาวทดแทนที่ดีมาเลี้ยงนั้น อาจคัดมาจากฟาร์มของตนเองหรือซื้อจากฟาร์มที่เชื่อถือได้ก่อนนำมาผสมพันธุ์อย่างน้อย 60 วัน

ก. การคัดเลือกสุกรสาว ควรพิจารณา

1. อัตราการเจริญเติบโต (growth rate) สูง เมื่ออายุ 154 วัน (5 เดือนหรือน้อยกว่า) มีน้ำหนัก 90 กิโลกรัม
2. อัตราการเปลี่ยนอาหาร (feed conversion rate) ดี ไม่เกิน 3:1 (ช่วงน้ำหนัก 30-90 กิโลกรัม)
3. ขนาดครอก (litter size) จากแม่ที่คลอดลูกมีชีวิตไม่น้อยกว่า 10 ตัว และเหลือ หย่านม 8 ตัวขึ้นไป
4. ความหนาไขมันสันหลัง (back fat thickness) ไม่เกิน 1 นิ้ว เมื่อน้ำหนัก 90 กิโลกรัม
5. พื้นที่หน้าตัดเนื้อสัน (loin eye area) อย่างน้อย 4.5 ตารางนิ้ว เมื่อน้ำหนัก 90 กิโลกรัม
6. เต้านมสมบูรณ์ (mammary development) มีเต้านมที่ใช้งานได้ไม่น้อยกว่า 12 เต้า เต้านมเรียงเป็นระเบียบ มีระยะห่างสม่ำเสมอไม่ชิดหรือห่างเกินไป มีเต้านม 3 คู่อยู่หน้าสะดือ หัวนมมนเด่นชัด
7. รูปร่างลักษณะ (conformation) สมบูรณ์ แข็งแรง ลำตัวยาวลึก หัวไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป คางเล็กไม่อูมโต สะโพกและบั้นท้ายใหญ่มีเนื้อเต็ม ผิวหนังเรียบข้อเท้าและขาแข็งแรง
8. ไม่มีลักษณะพิการทางพันธุกรรม (absence of hereditary defects) เช่น เพดานโหว่ (cleft palate or ruptures) ไม่มีทวาร (atresia ani) ทวารโผล่ (rectal prolapse) กระเทย (hermaphrodite) อวัยวะเพศเมียเล็กเกินไป (infantile vulva) ไล่เลือน
9. มีพันธุ์ประวัติมาจากครอกที่ให้ลูก 10-12 ตัว
10. สุขภาพ (health) ดูจากการป้องกันโรคของฟาร์มนั้น ๆ (ถ้าซื้อมา)
11. คุณภาพซาก (carcass) ได้มาตรฐาน

ทวารโผล่

ใส่เล็อนที่สะดือ

ภาพที่ 7.1 ลักษณะพิการทางพันธุกรรม

ข. การปฏิบัติต่อสุกรสาว

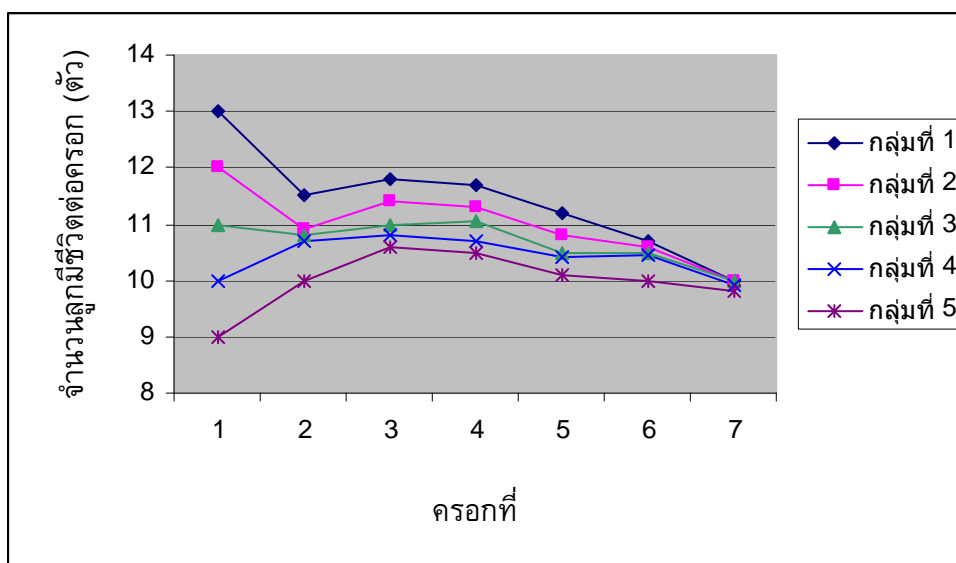
สุกรสาวที่ได้รับการคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ ควรได้รับการปฏิบัติดังนี้

1. เริ่มแยกเลี้ยงจากสุกรตัวผู้ เมื่อน้ำหนักประมาณ 50 กิโลกรัม เพื่อป้องกันการผสมพันธุ์
2. ควรเลี้ยงสุกรสาวไว้รวมกันคอกละไม่เกิน 6 ตัว ไม่ควรขังเดี่ยว เพื่อลดปัญหาการไม่ยอมรับการผสม
3. อย่าให้สุกรอ้วนเกินไป สุกรอ้วนจะทำให้ผสมไม่ติดหรือคลอดลูกยาก
4. กระตุ้นให้เริ่มเป็นสัดโดยการปล่อยให้อยู่ใกล้ชิดกับสุกรตัวผู้
5. ก่อนทำการผสมควรได้รับการตรวจโรคแท้งติดต่อ ถ่ายพยาธิ และฉีดวัคซีนป้องกันโรค
6. สุกรสาวเริ่มเป็นสัดเมื่ออายุ 6-7 เดือน น้ำหนัก 70-75 กิโลกรัม แต่ควรทำการผสมครั้งแรกเมื่ออายุ 8-9 เดือน น้ำหนัก 130 กิโลกรัมขึ้นไป หรือเป็นสัดครั้งที่ 2 หรือ 3 เพื่อรอให้อวัยวะสืบพันธุ์สมบูรณ์เต็มที่ ทำให้ได้จำนวนลูกมากขึ้น ดังตารางที่ 7.1 เนื่องจากจำนวนลูกต่อครอกของสุกรสาวมีความสัมพันธ์กับจำนวนลูกต่อครอกเมื่อเป็นสุกรนาง (ภาพที่ 7.2) สุกรสาวที่ให้ลูกท้องแรกมากจะให้ลูกมีชีวิตมากเมื่อเป็นสุกรนาง เมื่อเทียบกับสุกรสาวที่ให้ลูกท้องแรกน้อยจะให้ลูกมีชีวิตน้อยเมื่อเป็นสุกรนาง นอกจากนี้สุกรสาวที่ให้ลูกท้องแรกมากจะมีจำนวนลูกมีชีวิตตลอดอายุใช้งานมากกว่าสุกรสาวที่ให้ลูกท้องแรกน้อย (ภาพที่ 7.3)

ตารางที่ 7.1 อายุผสมกับจำนวนลูกมีชีวิตเฉลี่ยต่อครอกและน้ำหนักผสมสุกรสาวกับจำนวนลูกแรกคลอดใน 5 ท้องแรกในสุกรสาวทดแทน

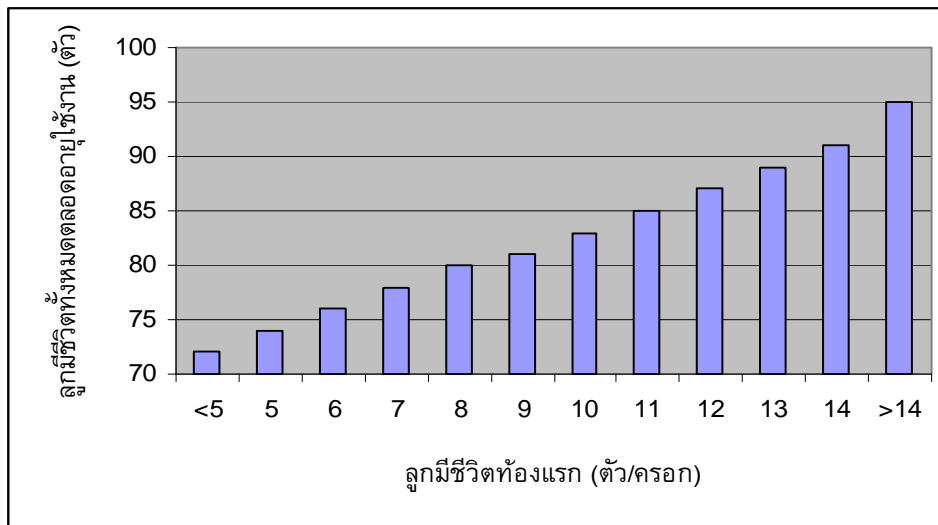
อายุผสม (เดือน)	ลูกมีชีวิตเฉลี่ย (ตัว/ครอก)	น้ำหนักผสม (กิโลกรัม)	ลูกแรกคลอด ใน 5 ท้องแรก (ตัว) (เฉลี่ยตัว/ครอก)
7.5-8	9.8	115	55.6 (11.12)
8-9	10.0	125	61.4 (12.28)
9-10	9.2	135	62.3 (12.46)
> 10	9.8	145	64.6 (12.92)
		155	60.6 (12.12)
		165	59.3 (11.86)

ที่มา : ดัดแปลงจากประวัติ (2547)

ภาพที่ 7.2 ความสัมพันธ์ของจำนวนลูกมีชีวิตต่อครอกในสุกรสาวท้องแรกกับจำนวนลูกมีชีวิตเฉลี่ยต่อครอกในสุกรนาง

ที่มา : ดัดแปลงจากประวัติ (2547)

ภาพที่ 7.3 ความสัมพันธ์ของจำนวนลูกมีชีวิตต่อครอกในสุกรสาวท้องแรกกับจำนวนลูกมีชีวิตทั้งหมดตลอดอายุใช้งาน
ที่มา : ดัดแปลงจากประวัติ (2547)

การจัดการระยะก่อนผสมพันธุ์

แม่สุกรที่จะใช้ผสมพันธุ์ควรมีการเตรียมก่อนผสมพันธุ์ดังนี้

1. กำจัดพยาธิภายนอกและภายในให้เรียบร้อย ทุก 6 เดือน
2. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญ ๆ เช่น

2.1 วัคซีนอหิวาต์สุกร เมื่ออายุ 6 เดือนสำหรับแม่สุกรสาว และฉีด 1 วันก่อนหย่านมสำหรับแม่สุกรนาง

2.2 วัคซีนปากเท้าเปื่อย ทุก 4-6 เดือนสำหรับแม่สุกรสาว และ 4 สัปดาห์ก่อนคลอดสำหรับแม่สุกรนาง

2.3 ถ่ายพยาธิ ทุก 6 เดือนสำหรับสุกรสาว และ 1-2 สัปดาห์ก่อนคลอดสำหรับแม่สุกรนาง

2.4 วัคซีนพาร์โวไวรัสเชื้อตาย แม่สุกรสาวและแม่สุกรนาง 2-4 สัปดาห์ก่อนผสมพันธุ์

2.5 วัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าเทียม สำหรับแม่สุกรสาวเมื่ออายุ 7 เดือนก่อนผสมพันธุ์ และ 4 สัปดาห์ก่อนคลอดด้วยเชื้อตาย

3. ตรวจเลือดเฉพาะโรคบลูเซลโรซิส ก่อนผสมพันธุ์ 3 สัปดาห์
4. แม่สุกรสาวควรมีอายุ 8 เดือนขึ้นไป มีน้ำหนัก 130 กิโลกรัมขึ้นไป และเป็นสัตว์ครั้งที่ 2 หรือ 3 จึงจะผสมพันธุ์
5. ก่อนที่จะทำการผสมพันธุ์สุกรสาวหรือแม่สุกรนางหลังหย่านม 10-15 วัน ควรให้สุกรได้รับอาหารที่มีระดับพลังงานสูงขึ้น เรียกว่า **การปรน (flashing)** เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ไซตอกมากขึ้นและมีโอกาสผสมติดสูงขึ้น ทำให้ได้ลูกมากตัวเมื่อคลอด การปรนสามารถทำได้โดยการเพิ่มอาหารให้สุกรมากกว่าปกติ โดยปกติจะให้ 1.8-2 กิโลกรัมต่อวัน เพิ่มเป็น 2.0-2.3 กิโลกรัมสำหรับแม่สุกรสาว และ 3-4 กิโลกรัมสำหรับแม่สุกรนาง และควรเสริมวิตามินและแร่ธาตุที่เกี่ยวข้องกับระบบการสืบพันธุ์ ทั้งนี้ให้สังเกตสภาพของแม่ดูว่าอ้วนเกินไปหรือไม่

การจัดการระยะผสมพันธุ์

การจัดการสุกรพันธุ์นั้นช่วงของการผสมพันธุ์เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผลผลิตของฟาร์มมีออกมาอย่างสม่ำเสมอ สิ่งที่สำคัญในช่วงการผสมพันธุ์สุกรคือ

ก. การตรวจอาการเป็นสัด

ทำการสังเกตอาการเป็นสัดของสุกรทุกวันตอนเช้าและตอนเย็น และทำการผสมพันธุ์ สุกรนางส่วนมากแสดงอาการเป็นสัดหลังหย่านมประมาณ 7 วัน บางตัวที่สมบูรณ์มากจะเป็นสัดหลังหย่านม 3-4 วัน ดังนั้นการตรวจการเป็นสัดควรเริ่มตรวจเมื่อหย่านมแล้ว 3 วัน ส่วนสุกรสาวควรผสมเมื่อน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 130 กิโลกรัมหรือเป็นสัดครั้งที่ 2 หรือ 3 หากสุกรไม่แสดงอาการเป็นสัดหรือเป็นสัดช้าเกิน 10 วันหลังหย่านม ควรทำการกระตุ้นการเป็นสัด

การกระตุ้นการเป็นสัดทำได้ดังนี้

1. การใช้สุกรเพศผู้ โดยไล่สุกรเพศผู้ให้ไปป่วนเปี้ยวอยู่บริเวณคอกสุกรเพศเมีย เพื่อให้สุกรตัวเมียได้กลิ่น ได้ยินเสียง และสัมผัสกับสุกรตัวผู้ เป็นการช่วยกระตุ้นให้เป็นสัดเร็วขึ้น

2. การเคลื่อนย้าย โดยการนำสุกรตัวเมียมารวมกลุ่มกันหรือย้ายสุกรตัวเมีย สลับคอกกันเพื่อให้เกิดความเครียด เป็นการกระตุ้นการเป็นสัด และหลังจากผสมพันธุ์ แล้วควรแยกออกทันที เพราะจะทำให้อัตราการผสมติดต่ำ

▲ อวัยวะเพศจะบวม

▲ สุกรเพศผู้กระตุ้นและตรวจสัด

◀ ตรวจสัดโดยกอดหลัง

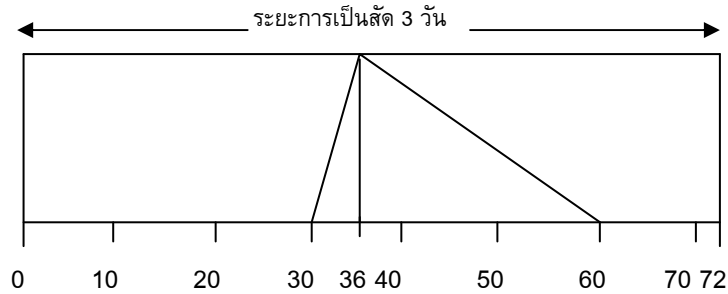
◀ ตรวจสัดโดยเหยียบหลัง

ภาพที่ 7.4 การตรวจการเป็นสัดของสุกร

ข. ระยะผสมพันธุ์ที่เหมาะสม

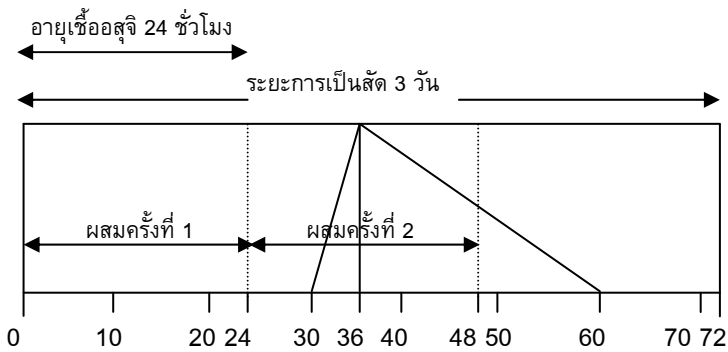
การเลือกจังหวะการผสมพันธุ์ก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อทั้งอัตราที่แม่สุกรจะผสมติดและจำนวนลูกที่แม่สุกรจะให้ ดังนั้นผู้เลี้ยงจึงควรให้ความสำคัญและทำความเข้าใจถึงวงรอบการเป็นสัดของสุกรให้ดี เพื่อหาจังหวะที่เหมาะสมในการผสมพันธุ์ วงรอบการเป็นสัดของสุกรแต่ละรอบจะใช้เวลาโดยเฉลี่ย 21 วัน (18-23 วัน)

โดยปกติไข่ของแม่สุกรจะตกในระหว่าง 30-60 ชั่วโมงหลังจากเป็นสัด (หลังจากยอมรับการผสม) แต่จะตกมากในช่วงระหว่าง 35-40 ชั่วโมง (36 ชั่วโมง) หลังจากเป็นสัด ส่วนน้ำเชื้อสุกรพ่อพันธุ์จะมีอายุประมาณ 24 ชั่วโมงหลังจากทำการผสม

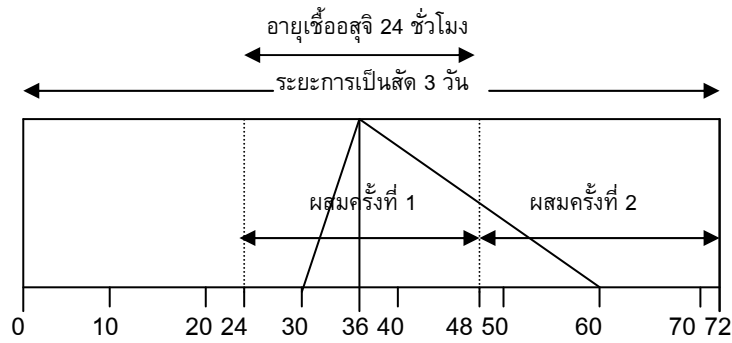
ภาพที่ 7.5 ระยะเวลาแม่สุกรแสดงอาการเป็นสัปดาห์ 3 วัน

ถ้าทำการผสมเร็วเกินไป คือ เริ่มทันทีเมื่อพบว่าสุกรยอมรับการผสมและผสมซ้ำอีกครั้งหลังครั้งแรก 24 ชั่วโมง พบว่า การผสมครั้งที่ 1 ไม่อยู่ในระยะไข่ตกและการผสมครั้งที่ 2 ไม่สามารถครอบคลุมระยะไข่ตกได้หมด ภาพที่ 7.6

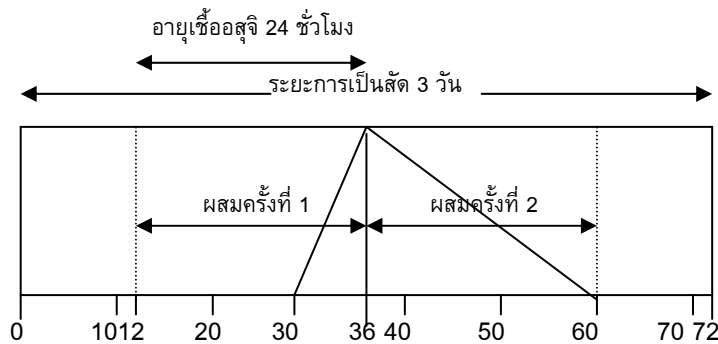
ภาพที่ 7.6 จังหวะการผสมพันธุ์เร็วเกินไปในสุกร

แต่ถ้าทำการผสมช้าเกินไป คือ หลังจากเมื่อพบว่าสุกรยอมรับการผสมไปแล้ว 24 ชั่วโมงและผสมซ้ำอีกครั้งหลังครั้งแรก 24 ชั่วโมง พบว่าการผสมครั้งที่ 2 ไม่สามารถครอบคลุมช่วงที่ไข่ตกได้หมด โดยเฉพาะการผสมครั้งที่ 2 จะเลยช่วงที่ไข่ตกไปแล้ว ภาพที่ 7.7

ภาพที่ 7.7 จังหวะการผสมพันธุ์เข้าเกินไปในสุกร

ในเชิงปฏิบัติจังหวะที่เหมาะสมสำหรับการผสมพันธุ์ คือ ถ้าพบว่าแม่สุกรเป็นสัด (ยอมให้พ่อพันธุ์ผสมพันธุ์หรือกดหลังแล้วยืนนิ่ง) ในตอนเช้า ให้ทำการผสมตอนเย็นของวันนั้น และทำการผสมอีกครั้งในตอนเย็นของวันรุ่งขึ้น ถ้าพบว่าแม่สุกรพันธุ์เป็นสัดตอนเย็น ให้ทำการผสมแม่สุกรตอนเช้าวันรุ่งขึ้น และทำการผสมซ้ำอีกครั้งในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นอีกวัน การผสมทั้ง 2 ครั้งสามารถครอบคลุมช่วงที่ไข่ตกได้ทั้งหมด ทำให้ได้อัตราการผสมติดสูงและได้ลูกจำนวนมาก ภาพที่ 7.8 แต่ถ้าครั้งแรกผสมไม่ติด การผสมครั้งต่อไปควรทำการผสม 3 ครั้ง (เช้า เย็น เช้า หรือ เย็น เช้า เย็น) โดยใช้พ่อพันธุ์ 2-3 ตัว และควรทำการผสมพันธุ์หลังจากแม่สุกรและพ่อสุกรได้กินอาหารเรียบร้อยแล้ว อย่างน้อยประมาณ ½ ชั่วโมง

ภาพที่ 7.8 จังหวะเหมาะสมในการผสมพันธุ์สุกร

ค. การผสมพันธุ์

ควรผสมในช่วงที่อากาศไม่ร้อนจัด ช่วงที่เหมาะสมคือ ช่วงเช้าและช่วงเย็น เป็นการป้องกันไม่ให้แม่สุกรและพ่อสุกรเหนื่อย หอบ ซึ่งเป็นผลจากความร้อน

วิธีการผสมพันธุ์

วิธีการผสมพันธุ์ มี 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. การผสมตามธรรมชาติ โดยใช้สุกรพ่อพันธุ์ขึ้นทับกับสุกรแม่พันธุ์โดยตรง ควรมีคนช่วยผสมพันธุ์อย่างใกล้ชิด

2. การผสมเทียม โดยการรีดเอาน้ำเชื้อสุกรพ่อพันธุ์มาเจือจาง โดยกรรมวิธีพิเศษ แล้วนำไปผสมกับสุกรแม่พันธุ์ ซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้นและสามารถพัฒนาให้เท่าเทียมกับวิธีธรรมชาติแล้วในบางฟาร์ม

▲ วิธีธรรมชาติ

วิธีผสมเทียม ➤

ภาพที่ 7.9 การผสมพันธุ์สุกรโดย

การผสมพันธุ์สุกรโดยวิธีธรรมชาติ

การผสมพันธุ์สุกรโดยวิธีธรรมชาติ ผู้เลี้ยงควรปฏิบัติดังนี้

1. ตรวจสอบสุกรแม่พันธุ์ที่หย่านมหรือสุกรสาว เตรียมพร้อมที่จะนำเข้าไปคอกพ่อพันธุ์
2. ดูขนาดสุกรพ่อพันธุ์ให้เหมาะสมกับแม่พันธุ์ที่จะใช้ผสมพันธุ์

3. การใช้งานของพ่อพันธุ์ในบางครั้งควรเว้นระยะเวลาที่เหมาะสม อย่างน้อยการผสมแต่ละครั้งควรห่างกันอย่างน้อย 2 วัน

4. การทำความสะอาดแม่พันธุ์ ควรเช็ดอวัยวะเพศด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อเตทอดอล และเช็ดตรงบั้นท้ายด้วย ความเข้มข้น 125 มิลลิกรัมต่อน้ำ 5 ลิตร การเช็ดควรเช็ดครั้งสุดท้ายด้วยฟองน้ำที่แห้งหมาด ๆ

5. นำสุกรแม่พันธุ์ที่เป็นสัตว์เข้าในคอกพ่อพันธุ์ที่เตรียมไว้ หากสุกรพ่อพันธุ์มีน้ำปัสสาวะขังอยู่ในกระเปาะให้บีบทิ้งก่อนขึ้นทับแม่พันธุ์ และต้องทำความสะอาดบริเวณอวัยวะเพศ พื้นท้อง และบริเวณส่วนบั้นท้ายพ่อสุกร หลังจากแม่พันธุ์เข้าคอกพ่อพันธุ์เรียบร้อยแล้ว ควรจัดแม่พันธุ์ให้ยืนในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อรอรับพ่อพันธุ์ที่จะขึ้นทับ เมื่อพ่อพันธุ์ขึ้นทับแม่พันธุ์ควรประคองพ่อพันธุ์ให้ขึ้นจากด้านท้าย พ่อสุกรจะยื่นอวัยวะเพศออกมา ให้ใช้มือที่สะอาดประคองอวัยวะเพศผู้ให้เข้าในช่องคลอดของอวัยวะเพศเมียอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ดังนั้นผู้ผสมต้องล้างมือและล้างน้ำยาฆ่าเชื้อให้สะอาดเช่นกัน

6. ในการผสมพันธุ์ควรใช้คนประคองอย่างน้อย 2 คน อยู่ด้านหน้าและด้านหลัง จนกระทั่งสุกรพ่อพันธุ์หลังน้ำเชื้อเรียบร้อยแล้ว นำสุกรแม่พันธุ์ออกจากคอกเข้าชงยีน

7. ในบางยูนิตหากคอกกลิ่นเนื่องจากน้ำปัสสาวะของพ่อพันธุ์ ควรใช้กระสอบที่สะอาดรองพื้นให้พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ยืนขณะผสมพันธุ์

เมื่อสุกรได้รับการผสมแล้วควรนำไปอยู่ในชงแม่สุกรอ้อมท้อง จากนั้นอีก 21 วัน ควรดูว่าสุกรมีอาการเป็นสัตว์อีกหรือไม่ ถ้าสุกรกลับเป็นสัตว์อีก แสดงว่าผสมไม่ติด ต้องทำการผสมพันธุ์ใหม่ แต่ถ้าสุกรตัวนั้นไม่แสดงอาการกลับสัตว์ขึ้นอีก แสดงว่าผสมติดก็ทำการกำหนดวันคลอดโดยนับไป 114 วันหลังจากวันผสมครั้งสุดท้ายหรืออาจใช้ตารางกำหนดวันคลอดได้ ซึ่งสุกรจะตั้งท้องประมาณ 114 วันหรือ 3 เดือน 3 สัปดาห์ 3 วันอาจบวกลบได้ 3 วัน

ง. อัตราส่วนของพ่อแม่พันธุ์ที่ถูกต้อง

จำนวนพ่อแม่พันธุ์สุกรนั้น โดยปกติใช้ 1 ต่อ 15-20 และจำนวนครั้งการใช้พ่อพันธุ์สุกรในการผสม ในแต่ละสัปดาห์สามารถที่จะแบ่งตามอายุได้ดังตารางที่ 7.2

ตารางที่ 7.2 จำนวนครั้งที่เหมาะสมในการใช้พ้อพันธุ์สุกรในแต่ละช่วงอายุ

อายุพ้อพันธุ์	จำนวนครั้งที่ใช้ต่อสัปดาห์
8-11 เดือน	2
11-12 เดือน	3
12 เดือนขึ้นไป	5

การจัดการระยะอุ้มท้อง

เมื่อมีการจัดการผสมพันธุ์สุกรอย่างถูกต้องแล้ว การจะได้ลูกที่มีคุณภาพดีและจำนวนมากจะต้องมีการจัดการกับสุกรในระยะอุ้มท้องอย่างถูกต้อง โดยปฏิบัติดังนี้

1. หลังจากผสมพันธุ์และมีการเช็คการกลับสัดแล้ว นำแม่สุกรเข้าคอกอุ้มท้อง ซึ่งเป็นคอกขังเดี่ยว
2. การให้อาหาร อย่าให้อาหารมากหรือน้อยเกินไป ควรดูจากสภาพของสุกร
 - ระยะอุ้มท้อง 1-84 วัน ระยะนี้การเจริญเติบโตของตัวอ่อนเป็นไปอย่างช้าๆ จึงควรจำกัดอาหารแม่สุกรโดยให้โปรตีน 12 เปอร์เซ็นต์ วันละ 1.8-2 กิโลกรัม ขึ้นอยู่กับสภาพของแม่สุกร เพื่อป้องกันไม่ให้สุกรอ้วนเกินไป ซึ่งจะมีผลทำให้ตัวอ่อนในครรภ์ตายมากขึ้น ทำให้คลอดยาก แม่สุกรเป็นโรคเต้านมอักเสบ (mastitis) ได้ง่าย ให้นมน้อย และทับลูกตายเสมอ
 - ระยะอุ้มท้อง 84 วัน ก่อนคลอดควรเพิ่มอาหารให้มากขึ้น เป็นวันละ 2.5-3 กิโลกรัม เพราะลูกสุกรระยะนี้จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และเตรียมตัวแม่สุกรสำหรับการให้นมและเลี้ยงลูกต่อไป
3. ระวางอย่าให้แม่สุกรท้องผูก ควรให้หญ้าสด ผัก ถ้ามันเทศ หรือรำละเอียดผสมน้ำให้กิน
4. จัดสภาพให้แม่สุกรอยู่อย่างสบาย พื้นคอกไม่แฉะ อากาศถ่ายเทสะดวก มีน้ำและอาหารพร้อม
5. คัดแม่พันธุ์ที่ผสมไม่ติด 2 ครั้ง ติดต่อกันทิ้งไป

การจัดการระยะคลอด

การจัดการระยะคลอด ควรปฏิบัติดังนี้

1. เตรียมอุปกรณ์ในการคลอดให้พร้อม เช่น ผ้าสะอาดเช็ดตัวลูก ด้ายเบอร์ 8 สำหรับผูกสายสะดือ ทิงเจอร์ไอโอดีนสำหรับใส่แผล กรรไกรตัดสายสะดือ กรรไกรตัดเชีวย กรรไกรตัดเบอร์หู มีด เข็มเบอร์ 18-20 ขนาด 1 นิ้ว กระบอกฉีดยา ภาชนะใส่น้ำยาฆ่าเชื้อและน้ำยาฆ่าเชื้อ ฮอร์โมนออกซีโทซิน ยาปฏิชีวนะ

2. ช่วงก่อนคลอด 2 สัปดาห์ ควรถ่ายพยาธิภายในและพ่นยากำจัดพยาธิภายนอกก่อนคลอด 1 สัปดาห์ ควรทำความสะอาดและฆ่าเชื้อคอกคลอด และอาบน้ำทำความสะอาดตัวแม่สุกร โดยเฉพาะส่วนอวัยวะเพศ พื้นท้อง เต้านม ขาและเท้า ซึ่งเป็นส่วนที่ลูกสุกรจะเข้ามาสัมผัสมากที่สุด

3. ก่อนคลอดประมาณ 1 สัปดาห์ เคลื่อนย้ายแม่สุกรไปยังคอกคลอด เพื่อให้แม่สุกรมีเวลาในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของคอกคลอด แต่ต้องระวังอย่าให้สุกรเครียด

4. อาหารที่ให้อาจผสมอาหารหยาบหรืออาหารที่มีกากมากเป็นพิเศษ เช่น ผัก หญ้า รำหยาบ มันเส้น เป็นต้น เพื่อให้สุกรไม่ท้องผูกและไม่เป็นอุปสรรคในการคลอด

5. ฝ้าสังเกตอาการของแม่สุกร เมื่อใกล้กำหนดคลอดควรจะหมั่นดูแลแม่สุกรเป็นพิเศษ สุกรใกล้คลอดจะแสดงอาการกระวนกระวาย ลูกนั่งบ่อย อวัยวะเพศบวมแดง เต้านมและหัวนมขยายใหญ่ขึ้น เมื่อบีบหัวนมจะมีน้ำนมไหลออกจากทุกเต้าที่บีบ (ภาพที่ 7.10) แสดงว่าสุกรตัวนั้นจะคลอดภายใน 24 ชั่วโมง ก่อนคลอด 30 นาทีจะมีน้ำเมือกไหลออกมาทางช่องคลอด สุกรจะแสดงอาการเบ่งเป็นระยะ ในระยะเวลาไม่นานการคลอดก็จะเริ่มขึ้น

6. การคลอด

- การคลอดสุกรไม่จำเป็นต้องเอาหัวออกก่อนเสมอไป ลูกสุกรอาจเอาขาออกก่อนก็ได้ ซึ่งถือว่าไม่ใช่อาการผิดปกติ (ภาพที่ 7.11)

- การคลอดตามปกติจะกินเวลาตั้งแต่ 30 นาทีจนถึง 5 ชั่วโมง และระยะเวลาระหว่างคลอดลูกแต่ละตัวเฉลี่ย 15 นาทีไม่ควรเกิน 30 นาที ถ้าแม่สุกรใช้ช่วงเวลาคคลอดนานเกินไป อัตราการตายของลูกสุกรก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย (ตารางที่ 7.3)

ตารางที่ 7.3 แสดงความสัมพันธ์ของระยะเวลาและปริมาณลูกสุกรที่ตายระหว่างคลอด

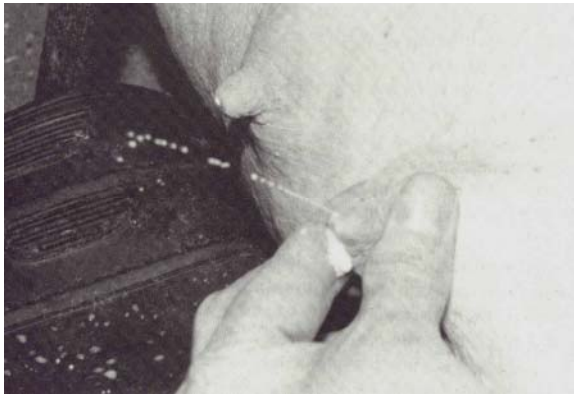
ระยะเวลาคลอด	เปอร์เซ็นต์ลูกสุกรตายระหว่างคลอด
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	3.5
1-2 ชั่วโมง	4
2-3 ชั่วโมง	5.5
3-4 ชั่วโมง	10
มากกว่า 6 ชั่วโมง	30

- ในกรณีที่แม่สุกรคลอดยาก หากเห็นว่าแม่สุกรเบ่งคลอดเป็นเวลานาน แต่ไม่คลอดหรือไม่มีแรงเบ่งหรือคลอดลูกแต่ละตัวห่างกันมากกว่า 30 นาที ควรฉีดฮอร์โมนออกซิโตซินเข้ากล้ามเนื้อบริเวณคอ เพื่อช่วยเร่งคลอดโดยฮอร์โมนนี้จะมีผลทำให้กระดูกเชิงกรานขยายตัวและเพิ่มแรงเบ่งให้มีมากขึ้น สุกรจะมีลมเบ่งภายใน 25 นาทีหลังฉีด หากแม่สุกรยังไม่มีที่ท่าว่าจะคลอดอีกถึงแม้ว่าจะฉีดฮอร์โมนไปแล้ว หรือแม่สุกรเบ่งจนอุจจาระปัสสาวะไหล อาจเนื่องจากลูกสุกรตัวโตเกินไปหรือลำตัวขวางอยู่ ควรทำการช่วย โดยการล้วงทางช่องคลอด (ภาพที่ 7.12) แล้วดึงลูกสุกรออกมา หรือจัดทำให้ลูกสุกรก่อนการล้วงต้องตัดเล็บ ล้างมือให้สะอาดและล้างด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคด้วย จากนั้นสอดมือเข้าทางช่องคลอดและสอดมือเข้าไปตามปีกมดลูกที่ละข้าง เมื่อพบตัวลูกสุกรแล้วควรจับขาให้แน่นแล้วค่อย ๆ ดึงออกมาพร้อมกับสายสะดือ หลังล้วงเสร็จควรฉีดยาปฏิชีวนะและเหน็บยา เพื่อป้องกันการอักเสบและการติดเชื้อ

- เมื่อแม่สุกรคลอดลูกหมดแล้ว ใช้น้ำทำความสะอาดบริเวณอวัยวะเพศและพื้นคอกให้สะอาด แล้วเช็ดทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ต่อจากนั้นภายใน 24 ชั่วโมงจะมีรกไหลออกมา (ภาพที่ 7.13) จากนั้นฉีดยาปฏิชีวนะเพื่อป้องกันมดลูกและเต้านมอักเสบด้วย

- ระวังแม่สุกรมีไข้หลังคลอด ควรมีการวัดไข้แม่สุกรหลังคลอดทุก 12 ชั่วโมง โดยเฉพาะแม่ที่มีการล้วงช่วยคลอดและแม่ที่มีปัญหาเต้านมอักเสบ ทำการรักษาจนหายป่วย อาจมีการเสริมสารน้ำ เช่น น้ำเกลือ กรณีแม่มีอาการป่วย อุณหภูมิปกติของแม่สุกรในคอกคลอด ดังนี้

- = คลอดลูกตัวแรก 39.4 องศาเซลเซียส (102.9 องศาฟาเรนไฮต์)
- = หลังคลอด 12 ชั่วโมง 39.7 องศาเซลเซียส (103.5 องศาฟาเรนไฮต์)
- = หลังคลอด 24 ชั่วโมง 40.0 องศาเซลเซียส (104.0 องศาฟาเรนไฮต์)
- = แม่เลี้ยงลูก 39.3 องศาเซลเซียส (102.7 องศาฟาเรนไฮต์)

- ▲ อวัยวะเพศและเต้านมแม่สุกร
ก่อนคลอดจะขยายใหญ่
- ◀ เมื่อบีบหัวนมจะมีน้ำนมไหลออกมา

ภาพที่ 7.10 ลักษณะแม่สุกรก่อนคลอด

▲ ลูกสุกรคลอดเอาขาออก

ภาพที่ 7.11 ลักษณะการคลอดของแม่สุกร

▲ ลูกสุกรคลอดเอาหัวออก

ภาพที่ 7.12 การล้วงคลอด

ภาพที่ 7.13 รกไหลออกมาหลังคลอดเสร็จ

การจัดการระยะเลี้ยงลูก

หลังจากแม่สุกรคลอดลูกหมดแล้วควรให้แม่สุกรพักแล้วจึงปฏิบัติต่อแม่สุกรดังนี้

ก. การให้อาหาร

- หลังคลอด 1 วัน ให้อาหาร 1 กิโลกรัม/วัน แม่สุกรบางตัวจะไม่กินอาหารในวันแรกหลังคลอดจึงควรให้แต่น้อย
- หลังคลอด 2-5 วัน ให้อาหาร 1.5-2 กิโลกรัม/วัน
- หลังคลอด 6-7 วัน ให้อาหาร 2-2.5 กิโลกรัม/วัน

- หลังคลอด 7 วันเป็นต้นไปให้อาหารเพิ่มอีก 0.25 กิโลกรัมต่อลูกสุกร 1 ตัว เช่น แม่สุกรเลี้ยงลูก 10 ตัว ควรได้รับอาหารวันละ $2 + (0.25 \times 10) = 4.5$ กิโลกรัม และอาหารควรมีโปรตีน 14 % โดยให้วันละ 2 ครั้ง เช้าเย็นและมีน้ำให้กินตลอดเวลา

เหตุที่ต้องค่อย ๆ เพิ่มอาหารขึ้น เพราะลูกสุกรแรกเกิดยังกินนมไม่เก่ง ถ้าแม่สุกรผลิตน้ำนมมากเกินไป นมจะค้างเต้าเกิดการบูดเน่า ทำให้ลูกสุกรท้องเสีย และถ้ามีน้ำนมค้างเต้ามากเกินไป จะทำให้เต้านมอักเสบได้

ข. สังเกตอาการแม่สุกร

แม่สุกรบางตัวหลังคลอดอาจแสดงอาการมดลูกอักเสบ โดยสังเกตได้จากมีหนองไหลออกจากช่องคลอด อุณหภูมิร่างกายสูง จึงควรทำการรักษาโดยการให้ยาปฏิชีวนะ

การจัดการระยะหลังหย่านม

ก. การจัดการสุกรก่อนหย่านมและหลังหย่านม

การจัดการสุกรก่อนหย่านมและหลังหย่านม ควรปฏิบัติดังนี้

1. ก่อนหย่านม 3-4 วัน ควรลดอาหารแม่สุกรลงเหลือ 1.8 กิโลกรัมต่อวัน เพื่อไม่ให้มีน้ำนมค้างเต้ามากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดเต้านมอักเสบและยังป้องกันไม่ให้ลูกสุกรเกิดอาการท้องเสีย เนื่องจากกินนมค้างเต้าด้วย

2. วันหย่านมควรงดให้อาหารและน้ำแม่สุกร ในตอนเย็นทำการย้ายแม่สุกรออกจากคอกคลอดไปคอกท้องว่างหรือในคอกขังรวม (กรณีหย่านหลายแม่) ทำให้แม่สุกรได้รับความเครียดเพิ่มขึ้นจากการต่อสู้กันเพื่อกระตุ้นให้เป็นสัดเร็วขึ้น ส่วนลูกสุกรปล่อยไว้ในคอกเดิมประมาณ 7 วัน

3. วันรุ่งขึ้นหลังหย่านมให้อาหารแม่สุกรเต็มที่ 2.5-3 กิโลกรัม จนกว่าจะเป็นสัด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตกไข่เพิ่มขึ้น

4. หมั่นตรวจสอบการเป็นสัด แม่สุกรกลับมาเป็นสัดหลังหย่านม 3-7 วัน ให้ทำการผสมได้ทันที แม่สุกรตัวใดไม่เป็นสัดภายใน 10 วัน ให้กระตุ้นการเป็นสัดหรือฉีดฮอร์โมนกระตุ้นการเป็นสัดเข้าใต้ผิวหนังบริเวณโคนหู ซึ่งจะช่วยให้แม่สุกรแสดงอาการเป็นสัด

ภายใน 4-5 วัน แต่ถ้าแม่สุกรผอมมากควรรอไว้ผสมเมื่อเป็นสัดครั้งที่ 2 จะได้ลูกตกกว่า

5. หลังผสมพันธุ์แล้วลดปริมาณอาหารลง
6. คัดแม่สุกรที่ให้ลูกไม่ตกหรือเลี้ยงลูกไม่ดีทิ้ง

แม่สุกรหย่านมควรเป็นสัดภายใน 3-5 วัน แม่สุกรหย่านม 90-95 เปอร์เซ็นต์ควรผสมได้ภายใน 7 วัน แต่หากมีแม่สุกรเป็นสัดมากกว่า 8 วันและฝูงแม่พันธุ์ที่ผสมได้ภายใน 7 วันหลังหย่านมมีค่าต่ำกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ต้องรีบหาสาเหตุและแก้ไขระยะเวลาจากหย่านมถึงเป็นสัดของแม่สุกรมีผลต่อระบบหมุนเวียนการใช้โรงเรือน คอกคลอด และกรงตับ

ตัวอย่างเช่น บางสปีดาร์หากผสมแม่สุกรได้ไม่ตามเป้าหมาย เนื่องจากแม่สุกรหย่านมแล้วเป็นสัดช้าหรือไม่เป็นสัด จะทำให้คอกคลอดว่างมากแต่กรงตับไม่พอใส่แม่ท้องว่างและมีผลต่ออัตราการเข้าคลอดและจำนวนลูกต่อครอกด้วย ระยะเวลาการเป็นสัดหลังหย่านมของแม่สุกรมีความสัมพันธ์กับความสมบูรณ์พันธุ์ของแม่สุกร แม่สุกรที่มีความสมบูรณ์พันธุ์สูงจะเป็นสัดภายใน 3-5 วัน แม่สุกรที่มีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำจะเป็นสัดใช้เวลามากกว่า 6 วัน

ข. สาเหตุที่ทำให้แม่สุกรเป็นสัดช้าหลังหย่านม

การที่แม่สุกรหลังหย่านมเป็นสัดช้า (มากกว่า 7 วัน) มีผลทำให้อัตราการเข้าคลอดต่ำ จำนวนลูกต่อครอกลดลง และทำให้ไม่ได้ผสมตามเป้าหมายที่วางไว้ แม่สุกรเป็นสัดช้าหลังหย่านมมีสาเหตุจาก

1. แม่สุกรท้องแรกมีระยะเวลาเป็นสัดหลังหย่านม 6-12 วัน ขึ้นกับความสมบูรณ์พันธุ์ของแม่สุกร แม่สุกรที่ให้ลูกครอกแรกจะสูญเสียน้ำหนักตัวในช่วงเลี้ยงลูกมาก ในขณะที่กินอาหารได้น้อย ทำให้ได้สารอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการเพื่อรักษาเมแทบอลิซึมของร่างกาย การผลิตน้ำนม และการเจริญเติบโตระหว่างการเลี้ยงลูกท้องแรก จึงต้องนำไขมันที่สะสมไว้ในร่างกายมาใช้ ทำให้สูญเสียน้ำหนักเมื่อหย่านมสูงและทำให้สุกรสาวที่ให้ลูกท้องแรกไม่ค่อยเป็นสัดหลังหย่านม ดังนั้นสุกรสาวที่จะผสมพันธุ์ครั้งแรกควรมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 140 กิโลกรัมและมีไขมันสันหลัง 20-22 มิลลิเมตร ทำให้สูญเสีย

2. แม่สุกรในระยะการเลี้ยงลูกได้รับอาหารไม่เพียงพอ อาจเกิดจากอุณหภูมิในโรงเรือนสูง วิธีการให้อาหาร ความหนักของอาหาร สุขภาพของแม่สุกร เป็นต้น มีผลต่อระยะเวลาเป็นสัดหลังหย่านม แม่สุกรได้รับปริมาณอาหารน้อยหรือพลังงานต่ำหรือโปรตีนหรือไลซีนไม่เพียงพอในช่วงเลี้ยงลูก มีผลทำให้ระยะเวลาเป็นสัดหลังหย่านมยาวนานออกไป

3. สภาพร่างกายไม่สมบูรณ์หลังหย่านม เมื่อหย่านมหากสุกรมีความหนาไขมันสันหลังต่ำ (14-16 มิลลิเมตร) จะทำให้เป็นสัดช้าหลังหย่านม มักเกิดกับแม่สุกรที่มีสภาพร่างกายผอมในช่วงคลอด แม่เลี้ยงลูกมาก และแม่ที่เลี้ยงลูกนานมากกว่า 21 วัน และแม่สุกรสาวท้องแรกเวลาหย่านมมีสภาพร่างกายผอม ดังนั้นผู้เลี้ยงควรให้อาหารแม่สุกรสาวท้องแรกในระยะเลี้ยงลูกให้มากขึ้นดีกว่าจะมาเพิ่มอาหารให้ภายหลังหย่านมแล้ว หากไม่สามารถปรับให้อาหารสุกรสาวท้องแรกในระยะเลี้ยงลูกได้มาก ควรปรับให้อาหารในปริมาณสูง 3.5-4 กิโลกรัมต่อวันในช่วงหลังหย่านมจนถึงผสมพันธุ์ ก็จะช่วยให้เป็นสัดเร็วขึ้นและอัตราผสมติดดีขึ้น แต่การปฏิบัติเช่นนี้ไม่มีผลกับแม่สุกรนางที่ให้ลูกหลายครอกแล้ว เพราะแม่สุกรเหล่านั้นจะสมบูรณ์พันธุ์เต็มที่แล้ว (ตารางที่ 7.4)

ตารางที่ 7.4 ปริมาณอาหารที่กินในช่วงหลังหย่านมจนถึงผสมพันธุ์ต่อระยะเวลาเป็นสัดหลังหย่านมของสุกรสาวและแม่สุกร

ระยะเวลาหลังหย่านมถึงเป็นสัด (วัน)	ปริมาณอาหารที่กิน (กก./วัน)		
	1.8	2.7	3.6
สุกรสาว	21.6	12.0	9.3
แม่สุกร	4.9	4.7	5.0

ที่มา : ศรีสุวรรณ (2547)

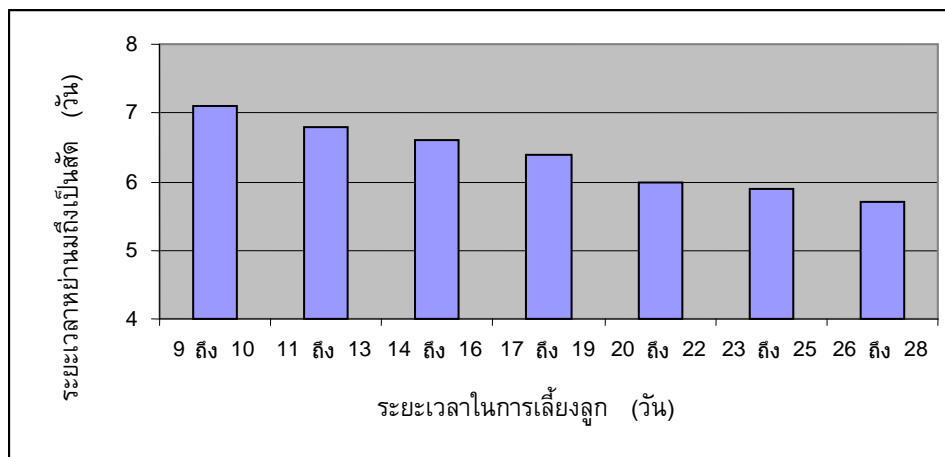
เมื่อพบว่าแม่สุกรหย่านมมีสภาพร่างกายที่ผอม ควรให้อาหารปริมาณสูงขึ้นซึ่งจะทำให้สภาพร่างกายดีขึ้น อัตราการอุ้มท้อง อัตราการตกไข่ และการมีชีวิตรอดของตัวอ่อนดีขึ้น แต่ไม่มีผลต่อจำนวนวันเป็นสัดหลังหย่านม ส่วนแม่สุกรที่มีสภาพร่างกายดี

ตารางที่ 7.5 ผลของการให้อาหารแม่สุกรที่มีสภาพร่างกายดีและผอมเมื่อหย่านมต่อ
คุณลักษณะการสืบพันธุ์ของแม่สุกร

ลักษณะ	สภาพร่างกายดี		สภาพร่างกายผอม	
ปริมาณอาหารที่ให้หลังหย่านม (กก.)	4.7	3.0	5.2	3.0
ระยะหย่านมถึงเป็นสัด (วัน)	6.0	5.9	7.1	7.5
อัตราการอุ้มท้อง (%)	86.9	82.0	69.0	62.0
อัตราการตกไข่ (ฟอง)	16.6	16.2	17.7	16.7
การมีชีวิตรอดของตัวอ่อน	77.7	85.0	70.4	64.0

ที่มา : ศรีสุวรรณ (2547)

4. ระยะเวลาในการเลี้ยงลูก แม่สุกรที่มีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกสั้นหรือแม่สุกรท้องแรกจะมีผลทำให้ระยะเวลาเป็นสัดหลังหย่านมช้า แม่สุกรหย่านมเร็ว 14 วันมีระยะเวลาเป็นสัดช้ากว่าแม่สุกรที่หย่านม 19-21 วัน (ภาพที่ 7.14)

ภาพที่ 7.14 ผลของระยะเวลาในการเลี้ยงลูกต่อการเป็นสัดหลังหย่านมของแม่สุกร

ค. การทำให้ระยะเวลาเป็นสัปดาห์หลังหย่านมสั้นลง

การทำให้ระยะเวลาเป็นสัปดาห์หลังหย่านมสั้นลง ควรทำดังนี้

1. การทำให้แม่สุกรมีสภาพร่างกายอยู่ในสภาพดี การจัดการอาหารแม่สุกรเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้แม่สุกรมีการสูญเสียน้ำหนักตัวและ/หรือความหนาไขมันสันหลังน้อยที่สุดในขณะเลี้ยงลูก แม่หย่านมควรมีความหนาไขมันสันหลังมากกว่า 18 มิลลิเมตร สุกรสาวทดแทนเมื่อนำมาผสมพันธุ์ควรมีน้ำหนัก 130 กิโลกรัมขึ้นไป และในระยะเลี้ยงลูกให้มีการสูญเสียน้ำหนักตัวน้อยที่สุดและเลี้ยงลูกไม่เกิน 10 ตัว ควรให้กินอาหารไม่น้อยกว่า 4.5 กิโลกรัมต่อวัน ส่วนแม่สุกรนางในระยะเลี้ยงลูกพยายามให้แม่สุกรกินอาหารให้ได้มากที่สุดไม่น้อยกว่า 5.6 กิโลกรัมต่อวัน ถ้าผู้เลี้ยงสามารถควบคุมปริมาณอาหารที่แม่สุกรกินได้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกายแม่สุกร ทำให้การสูญเสียน้ำหนักและ/หรือความหนาไขมันสันหลังในระยะเลี้ยงลูกเหมาะสม ก็จะทำให้ระยะเวลาเป็นสัปดาห์หลังหย่านมสั้นลง ดังตารางที่ 7.6

ตารางที่ 7.6 การสูญเสียน้ำหนักและความหนาไขมันสันหลังที่เหมาะสมของแม่สุกรในคอกคลอด

ลำดับห้อง	น้ำหนักแม่สุกร (กิโลกรัม/ตัว)			ความหนาไขมันสันหลัง (มิลลิเมตร)		
	ผสม	หลังคลอด	หย่านม	ผสม	หลังคลอด	หย่านม
1	140	190	175	18	22	20
2	175	215	200	20	23	21
3	200	230	220	21	24	22
4	220	245	235	22	24	22
5	235	255	245	22	24	22

ที่มา : Close (2003) อ้างโดยประวัติ (2548)

2. การรักษาอุณหภูมิและความชื้นให้เหมาะสม เช่น การทำฝ้าใต้หลังคา เพื่อลดการแผ่รังสีความร้อนจากหลังคาสู่ตัวแม่สุกร ใช้ระบบน้ำหยด (dripping) ระบบพ่น

3. การแบ่งหย่านม โดยเฉพาะในแม่สุกรสาวที่มีลูกมากกว่า 10 ตัว หรือแม่สุกรที่มีสภาพร่างกายผอม (คะแนนหุนต่ำกว่า 3) เพื่อลดการสูญเสียน้ำหนักเมื่อหย่านม แต่อาจทำให้เกิดปัญหาการเป็นสัดในระยะเลี้ยงลูกและเมื่อหย่านมแล้วจะเป็นสัดช้า

4. การขังรวมหลังหย่านมช่วยทำให้แม่สุกรเป็นสัดเร็วขึ้น และทำให้สังเกตการเป็นสัดได้ง่าย การขังรวมจะทำให้แม่สุกรเกิดความเครียดเนื่องจากการแย่งอาหาร การกัดกันจะกระตุ้นให้เป็นสัดเร็วขึ้น เมื่อสังเกตเห็นแม่สุกรตัวไหนเริ่มเป็นสัดก็ควรจะแยกออกมาขังในกรงดับเพื่อรอการผสม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขาเจ็บเมื่อสุกรเป็นสัดจะไล่ป็นตัวอื่น

5. การใช้ฟอสสุกรกระตุ้นหลังหย่านม การใช้ฟอสสุกรกระตุ้นโดยให้ฟอสสุกรอยู่กับแม่สุกรอย่างน้อยครั้งละไม่ต่ำกว่า 15-30 นาที อาจนำฟอสสุกรมาขังไว้ด้านหน้ากรงดับแม่สุกรหย่านม หรือไล่แม่สุกรหย่านมเป็นกลุ่มมาขังไว้ด้านหน้าคอกฟอสสุกรก็ได้ อย่าขังฟอสสุกรไว้ติดแม่สุกรหย่านมตลอดเวลาเพราะการกระตุ้นจะได้ผลลดลง

6. การใช้ฮอร์โมนกระตุ้นการเป็นสัด ใช้ในฟาร์มที่มีปัญหาเรื่องการไม่เป็นสัดหลังหย่านมหรือทำการผสมไม่ได้ตามเป้าหมาย ฮอร์โมนที่ใช้คือ โกลนาโดโทรปิน (gonadotropin) ซึ่งประกอบด้วย ฮอร์โมน PMSG และ HCG โดยฉีดให้แม่สุกรในวันที่หย่านมจะทำให้แม่สุกรเป็นสัดและผสมพันธุ์ได้สูง

ง. สาเหตุที่ทำให้แม่สุกรไม่เป็นสัดหลังหย่านม

แม่สุกรไม่เป็นสัดหลังหย่านม มีสาเหตุจาก

1. การเป็นสัดเจ็บบ แม่สุกรไม่แสดงอาการเป็นสัดให้เห็นแต่มีการตกไข่ สาเหตุอาจเนื่องจากการผิดปกติของฮอร์โมน แก้ไขโดยให้ฟอสสุกรตรวจสัด

2. มีถุงน้ำในรังไข่ แม่สุกร 5-10 เปอร์เซ็นต์เป็นถุงน้ำในรังไข่ ทำให้แม่สุกรไม่แสดงหรือแสดงอาการเป็นสัดก็ได้ การเกิดถุงน้ำในรังไข่อาจเกิดจาก

2.1 ฮอร์โมนผิดปกติ ทำให้สุกรแสดงอาการสัดนานกว่าปกติ มีวงรอบการเป็นสัดผิดปกติไม่แน่นอน มีนิสัยเหมือนฟอสพันธุ์ เมื่อขังรวมจะป็นตัวอื่น

2.2 การหย่านมแม่สุกรเร็วเกินไป หย่านมเร็วกว่า 18-19 วันหรือคลอดแล้วไม่ได้เลี้ยงลูก

2.3 อาหารมีเชื้อราผลิตสารพิษไมโครทอกซินหรือซีราลีโนน เมื่อสุกรได้รับจะทำให้เกิดความไม่สมดุลของฮอร์โมนเอสโตรเจน เพราะสารพิษไมโครทอกซินออกฤทธิ์คล้ายเอสโตรเจน ซึ่งจะทำให้สุกรเป็นสัด แต่ไม่มีไข่ตก

2.4 ความเครียดจากความร้อน การเคลื่อนย้ายหรือรวมกลุ่มในช่วงอุณหภูมิสูงจะเหนียวน้ำให้เกิดถุงน้ำในรังไข่

3. แม่สุกรเป็นสัดในระยะเลี้ยงลูก มักเกิดในแม่สุกรที่มีลูกน้อยหรือเลี้ยงลูกน้อย และเลี้ยงลูกนานกว่า 3 สัปดาห์ แก้โดยให้แม่สุกรเลี้ยงลูกไม่ต่ำกว่า 7 ตัวไปจนถึงหย่านม และหากมีการแยกหย่านมลูกจะต้องหมั่นสังเกตอาการสัดในระยะเลี้ยงลูก

จ. การคัดทิ้งแม่สุกรพันธุ์

การคัดทิ้งแม่สุกร ควรทำในวันที่หย่านม ลักษณะแม่สุกรที่ควรคัดทิ้งมีดังนี้

1. ขาไม่แข็งแรง
2. คลอดลูกยาก มีปัญหาในการคลอด
3. กัดลูกหรือทับลูก (สังเกตแสดงอาการ 2 ครอก)
4. เป็นไซ้หลังคลอด (สังเกตแสดงอาการ 2 ครอกติดกัน)
5. จำนวนลูก ต่ำกว่า 7 ตัวต่อครอก
6. ให้ลูกที่มีลักษณะผิดปกติหรือพิการทางกรรมพันธุ์ เช่น ไม่มีรูทวาร ไล่เลื่อนอวัยวะทงแดง เป็นต้น
7. มีหนองไหลออกมาจากช่องคลอด รักษาไม่หาย
8. ผสมไม่ติด 3 ครั้ง ในช่วงท้องว่าง
9. อายุมาก คือ ให้ลูกมาแล้ว 5-6 ครอก (อายุประมาณ 3 ปี)
10. เป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคแท้งติดต่อ โรคเต้านมอักเสบ เป็นต้น

7.2 การจัดการลูกสุกรระยะแรกคลอดถึงหย่านม (ระยะดูนม)

การจัดการลูกสุกรระยะแรกคลอดถึงหย่านมมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากส่งผลต่อไปในระยะหย่านมและระยะขุน จึงควรให้ความสำคัญถึงการจัดการและสุขภาพของลูกสุกร

ก. การจัดการลูกสุกรระยะแรกคลอดถึงหย่านม ควรปฏิบัติดังนี้

การจัดการลูกสุกรระยะแรกคลอดถึงหย่านม ควรปฏิบัติดังนี้ (ภาพที่ 7.16)

1. ทำความสะอาดลูกสุกร เมื่อลูกสุกรคลอดออกมา จะมีเมือกเหนียวหรือเลือดเลอะเทอะอยู่ตามลำตัวและมีสายสะดือติดอยู่ จึงควรทำความสะอาดโดยใช้มือถูหรือใช้ลูกยางดูดเมือกบริเวณจมูกและเมือกในปากลูกสุกรออกให้หมดก่อน แล้วจึงใช้ผ้าสะอาดเช็ดถูตามลำตัวลูกสุกรอย่างแรงเพื่อกระตุ้นให้ลูกสุกรหายใจได้ดีขึ้น และทำให้ลูกสุกรไม่หนาวสั่นจากเมือก หากไม่มีผ้าก็ใช้ฟางข้าวแทนได้

2. ตัดสายสะดือ สายสะดือยาวถูกลากไปตามพื้นทำให้เกิดอาการอักเสบได้ หรือถ้ามีการรั้งสายสะดือตรงช่องท้องเนื่องจากการเหยียบก็อาจทำให้เป็นไส้เลื่อนได้ จึงควรทำการตัดสายสะดือลูกสุกร โดยนำด้ายเบอร์ 8 ที่แช่น้ำยาฆ่าเชื้อมัดตรงสายสะดือให้แน่นต่ำกว่าพื้นท้องประมาณ 1 นิ้ว ตัดสายสะดือได้รอยมัดด้วยมีดหรือกรรไกรห่างจากรอยมัด ½ นิ้ว ทาทิงเจอร์ไอโอดีนตรงรอยแผลให้ทั่ว

3. ตัดเขี้ยว ลูกสุกรแรกเกิดจะมีเขี้ยวที่แหลมคม 4 คู่ จึงควรตัดเขี้ยวให้กับลูกสุกร เพื่อป้องกันไม่ให้กัดหัวนมแม่ ทำให้เกิดอาการอักเสบและป้องกันการกัดกันด้วยการตัดเขี้ยวใช้คนเพียงคนเดียวโดยใช้มือซ้ายจับตรงบริเวณหัวเขี้ยวซี่สอดเข้าไปในปาก นิ้วหัวแม่มือจับบริเวณท้ายทอย และใช้นิ้วกลางประคองใต้คางไว้ ใช้คีมตัดเขี้ยวให้ชิดเหงือกจนหมดคมทั้งด้านบนและด้านล่าง ใช้นิ้วลูบเหงือกดูว่ายังคงมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีอยู่ให้ตัดจนหมดคม

4. การทำเครื่องหมาย เพื่อสะดวกในการบันทึกพันธุประวัติ โดยทำการตัดเบอร์หูหรือสักเบอร์หู แล้วทาด้วยทิงเจอร์ไอโอดีน

5. ตัดหาง ประมาณ 1/3 ของความยาวหาง เพื่อป้องกันการกัดหางกัน

6. ปล่อยให้ลูกสุกรกินนมแม่ภายใน 5 ชั่วโมงหลังคลอด น่านมแม่ในระยะ 2-3 วันแรกจะมีลักษณะข้นเหลือง เรียกว่า **นมน้ำเหลือง (colostrum)** เพื่อเพิ่มภูมิคุ้มกันโรคให้แก่ลูกสุกร

7. ให้ความอบอุ่นแก่ลูกสุกรและอย่าให้ลมโกรก สุกรระยะแรกต้องให้ความอบอุ่นโดยใช้ฟางข้าวหรือกระสอบวางไว้ตรงมุมใดมุมหนึ่งของคอกและให้ไฟกกใช้หลอดไฟขนาด 100-200 วัตต์ แขนงให้สูงจากพื้น 1-1½ ฟุต

8. ให้ธาตุเหล็กแก่ลูกสุกรเมื่ออายุ 2-3 วัน ปริมาณธาตุเหล็กที่สะสมอยู่ในตับและที่ไตจากน้ำนมแม่มีไม่เพียงพอต่อการนำไปสร้างเม็ดเลือดในร่างกาย จึงทำให้ลูกสุกรเป็นโรคโลหิตจางและซีดผอมกว่าปกติ ดังนั้นจึงควรให้ธาตุเหล็กแก่ลูกสุกรโดยการฉีด 2 มิลลิลิตร หรือให้กิน 100 มิลลิกรัมต่อตัว ในวันที่ 3 หลังคลอด และให้ซ้ำอีกครั้งในสัปดาห์ถัดไป ถ้าเห็นว่าลูกสุกรแสดงอาการเหงื่อหรือผิวหนังซีด การฉีดควรฉีดเข้าบริเวณกล้ามเนื้อหรือกล้ามเนื้อโคนขาหลัง

9. ให้ลูกสุกรมีน้ำสะอาดกินได้ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าได้น้ำจากน้ำนมแม่แล้ว แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกสุกร

10. ควรทำให้พื้นคอกแห้งและสะอาดอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้ลูกสุกรท้องเสีย

11. แม่สุกรมีปัญหาเรื่องน้ำนม ควรหาสาเหตุหรือแก้ไข หรือจัดเตรียมน้ำนมจากแหล่งอื่น โดยการย้ายลูกสุกรไปฝากแม่สุกรตัวอื่นที่คลอดใกล้เคียงกันไม่เกิน 3-4 วันและมีลูกน้อย

12. หัดให้ลูกสุกรกินอาหารเสริมนม เรียกว่า อาหารเลียราง (creep feed) มีโปรตีน 18-20 เปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่อายุ 1 สัปดาห์ถึงหย่านม เพื่อที่จะหย่านมลูกสุกรได้เร็วขึ้น ลูกสุกรโตเร็ว ได้น้ำหนักหย่านมสูง ซึ่งจะทำให้สามารถผลิตลูกสุกรได้แม่ละหลายครอก

13. ควรตอนลูกสุกรเพศผู้เพื่อขนส่งตลาดเมื่ออายุ 2-3 สัปดาห์ เพื่อให้แผลหายเร็ว เครียดน้อยและเสียเลือดน้อย

14. สังเกตดูอาการของโรคที่อาจเกิดกับลูกสุกรโดยเฉพาะโรคท้องร่วง ซึ่งโรคนี้เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เชื้อโรค อาหาร อากาศเปลี่ยนแปลง และสภาพร่างกายของสุกร การแก้ไขตามสาเหตุ หากเกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น ลมโกรก คอกชื้นแฉะ แก้โดยไม่ให้ลมโกรก ทำให้คอกแห้งและสะอาด ให้ความอบอุ่นให้แก่ลูกสุกร แต่ถ้าเกิดจากเชื้อโรคก็รักษาโดยการให้ยาปฏิชีวนะโดยการกรอกปากหรือฉีดยา

15. ทำการจดบันทึกข้อมูล เช่น จำนวนลูก น้ำหนักแรกคลอด เป็นต้น

16. ควรหย่านมลูกสุกรเมื่ออายุได้ 21-28 วัน หรือน้ำหนัก 5-7 กิโลกรัม โดยย้ายแม่สุกรออกไปก่อน และปล่อยให้ลูกสุกรอยู่ในคอกต่อไปอีก 1 สัปดาห์ จึงค่อยย้ายไปคอกอนุบาล เพื่อไม่ให้ลูกสุกรมีความเครียดมาก

เช็ดเมือกตามลำตัว

ตัดสายสะดือ

ตัดหาง

ตัดเขี้ยว

ตัดเบอร์หู

ให้ลูกสุกรกินนมและให้ความอบอุ่น

ฉีดธาตุเหล็กเมื่ออายุ 3 วัน

ตอนลูกสุกรเมื่ออายุ 2-3 สัปดาห์

ดูดน้ำค้ำและเมือกในปาก

ภาพที่ 7.15 การจัดการลูกสุกรแรกเกิด

ข. สาเหตุการสูญเสียลูกสุกรระยะคูดนม

การสูญเสียลูกสุกรระยะคูดนมมี 2 สาเหตุคือ

1. การตายที่เกิดเป็นประจำ มีสาเหตุมาจากการบาดเจ็บ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากโครงสร้างของคอกคลอดไม่เหมาะสมจนเป็นอันตราย พื้นคอกแฉะ อับทึบ ฝนสาด ร้อนอบอ้าวหรือหนาวเย็นเกินไป ลมโกรกแรง อดอาหาร แม่สุกรไม่มีน้ำนม แม่แก่เกินไป สุกรสาวคอกแรก แย่งกินนมไม่ทันตัวอื่น แม่สุกรทำร้ายลูก ถูกแม่ทับตาย ลูกแรกคลอด น้ำหนักน้อย อ่อนแอ ยืนทรงตัวไม่ได้ เดินไม่ได้ โทรม เพลีย พิกการ หรือผิดปกติแต่กำเนิด เช่น splay leg รวมถึงการตายจากการติดเชื้อโรคทางระบบต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจที่ไม่ร้ายแรง และไม่แพร่ระบาด

2. การตายที่มีการขยายวงของการสูญเสียมากกว่าปกติ มีการระบาดของโรคติดเชื้อ ได้แก่ แบคทีเรีย ไวรัส โปรโตซัว เป็นต้น และความสูญเสียจากความพิการโดยกำเนิดถึงขั้นต้องทำลายซึ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรมระดับสูง เช่น หัวบวมน้ำ (hydrocephalus) ปลายเท้าคุดงอ เป็นต้น การสูญเสียจากสาเหตุนี้มีมากกว่า 7-10 เปอร์เซ็นต์

7.3 การจัดการสุกรอ่อน (หย่านม-15 กิโลกรัม)

ก. การปฏิบัติต่อสุกรอ่อน

การจัดการสุกรอ่อน ควรปฏิบัติดังนี้

1. หลังหย่านมแล้ว 1 สัปดาห์ ย้ายลูกสุกรไปอยู่ในคอกอนุบาล ถ้าลูกสุกรต่างคอกกันมารวมกันจะกัดกันทำให้ชะงักการเจริญเติบโตหรือตายได้ จึงต้องระมัดระวัง
2. จัดขนาดเป็นคอกย่อย ๆ และจัดให้มีรางอาหารเพียงพอสำหรับลูกสุกรที่เข้าไปกินพร้อม ๆ กัน ไม่ควรขังลูกสุกรจำนวนมาก จะทำให้เกิดการต่อสู้กันและแย่งอาหารกัน ตัวที่อ่อนแอจะเสียหายและเจริญเติบโตไม่สม่ำเสมอ

3. การให้อาหาร ให้อาหารลูกสุกรอ่อนซึ่งเป็นอาหารที่ย่อยง่าย มีโปรตีน 18-20 เปอร์เซ็นต์ โดยให้ทีละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ ครั้ง หมั่น ตรวจสอบการกินอาหารของลูกสุกร ถ้าตัวไหนกินอาหารช้ากว่าตัวอื่นในฝูง ให้ทำการคัดแยกไปขังรวมกัน เพื่อจะได้ลูกสุกรที่มีการเจริญเติบโตสม่ำเสมอ ถ้าตัวไหนไม่กินอาหารให้แยกขังและทำการรักษา
4. ระวังอย่าให้ลมโกรกมากเกินไปและรักษาพื้นคอกให้แห้งเสมอ เพราะจะทำให้ลูกสุกรอ่อนแอ เกิดโรคมะเร็ง ปอดบวม และทำให้เจริญเติบโตช้า
5. พยายามหัดให้ลูกสุกรถ่ายเป็นที่ โดยกวาดขี้สุกรกองรวมกันไว้บริเวณที่จะให้ลูกสุกรถ่าย เพราะสุกรมีนิสัยชอบถ่ายในบริเวณที่ชื้นและสกปรก
6. รักษาสภาพแวดล้อมให้ลูกสุกรเกิดความเครียดน้อยที่สุด อาจแขวนโซ่หรือขังนอกรถยนต์ให้ลูกสุกรเล่น
7. ตรวจสอบสุขภาพลูกสุกร ถ้าลูกสุกรแสดงอาการผิวหนัง เหงือกและเยื่อตาซีด ให้ฉีดธาตุเหล็กตัวละ 2 มิลลิลิตร (ซี.ซี.) ถ้าตัวไหนแสดงอาการซีด ปอดบวมหรือไอ ให้รีบแยกออกขังเดี่ยวเพื่อทำการรักษา
8. ทำการถ่ายพยาธิและให้วัคซีนตามโปรแกรม
9. ถ้าลูกสุกรตัวผู้ที่จะขุนส่งตลาด ถ้ายังไม่ถูกตอน ให้ทำการตอนลูกสุกร

ข. การย้ายคอก

การนำสุกรต่างคอกกันมารวมกัน ควรปฏิบัติดังนี้

1. ย้ายสุกรจากต่างคอกเข้าคอกใหม่พร้อมกัน เพื่อให้เกิดความสนใจในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ทำให้ไม่กัดกัน
2. คัดสุกรที่มีขนาดน้ำหนักใกล้เคียงกันอยู่ด้วยกัน ไม่เช่นนั้นสุกรตัวเล็กจะถูกรังแกและถูกแย่งอาหาร ทำให้โตช้าและแคระแกรน
3. อยารวมสุกรที่มีจำนวนน้อยเข้าในฝูงที่จำนวนมาก
4. ถ้าสุกรเหนื่อยหอบจากการย้ายคอก ควรฉีดน้ำรดบนตัวสุกรเพื่อลดความเครียดจากความร้อน
5. ให้หญ้าสดหรือพืชสดแก่สุกร เพื่อให้สุกรเบนความสนใจไม่กัดกัน
6. ควรย้ายสุกรในเวลาที่มีอากาศเย็น เช่น ตอนเช้าหรือตอนเย็น

การเคลื่อนย้ายสุกรบ่อยหรือจัดขนาดบ่อย หรือเคลื่อนย้ายด้วยความรุนแรง จะทำให้สุกรทรุดโทรม เกิดความเครียด และไวต่อโรค เนื่องจากต้องสูญเสียพลังงานซึ่งมาจากไขมันที่สะสมในร่างกาย (ลูกสุกรเกิดใหม่มีไขมันในร่างกายประมาณ 2 เปอร์เซ็นต์ มาจากไขมันและสารอาหารในน้ำนมแม่ ลูกสุกรหย่านมมีไขมัน 10-15 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนัก) ไขมันส่วนนี้ถูกใช้ในวันหย่านม การเคลื่อนย้าย การโดนลมโกรก การกินอาหารได้น้อย และการต้องปรับตัวกับเพื่อนใหม่และตำแหน่งของรางอาหารและจับน้ำหลายครั้ง จึงควรลดการเคลื่อนย้ายสุกรให้น้อยที่สุด

ค. ความสำคัญของน้ำนมหย่นม

น้ำนมหย่นมที่ดีเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในเล้าคลอด น้ำนมหย่นมมีความสัมพันธ์กับการกินอาหารของแม่ขณะเลี้ยงลูกและการจัดการลูกสุกรก่อนหย่านม ลูกสุกรขนาดใหญ่ (น้ำนมหย่นมมาก) จะเลี้ยงง่ายกว่าลูกสุกรขนาดเล็กหรือหางหมู (น้ำนมหย่นมน้อยกว่า 5 กิโลกรัม) เนื่องจากสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ การกินอาหารและกินน้ำได้ดีกว่า และมีระยะขุนขายสั้นกว่าเกือบสัปดาห์หรือมากกว่า ดังตารางที่ 7.7 และตารางที่ 7.8

ลูกสุกรก่อนหย่านมหากมีปัญหาซีโหลในเล้าอนุบาล พอมมาเป็นสุกรขุนมักไม่ค่อยโตหรือมีปัญหาโรคแทรกซ้อนตามมา สุกรที่น้ำนมหย่นมน้อยจะมีประสิทธิภาพการย่อยอาหารของเอนไซม์จากตับอ่อน ได้แก่ อะมิเลส ทริปซิน ไลเปส และโคไลเปส น้อยกว่าสุกรที่น้ำนมหย่นมมาก

ตารางที่ 7.7 น้ำนมหย่นมต่ออัตราการเจริญเติบโตช่วงสัปดาห์แรกหลังหย่านมและประสิทธิภาพการเลี้ยงในระยะขุนของสุกร

อัตราการเจริญเติบโต (กรัม)	น้ำนมหย่นมที่อายุ (วัน)			จำนวนวันที่เลี้ยง-113.5 กิโลกรัม (วัน)
	28	50	150	
น้อยกว่า 0	14.7	30.1	105.5	183.3
0-150	16.0	31.0	108.4	179.2
150-230	17.0	32.5	111.4	175.2
มากกว่า 230	18.2	34.8	113.5	173.0

ที่มา : วินัย (2547)

ตารางที่ 7.8 น้ำหนักหย่านมต่ออัตราการเจริญเติบโตของสุกร

ลักษณะ	ขนาด		
	เล็ก	กลาง	ใหญ่
น้ำหนักหย่านม (กิโลกรัม)	5	7	9
อัตราการเจริญเติบโตในช่วงอนุบาล (กิโลกรัม/วัน)	0.280	0.338	0.390
น้ำหนักตัวที่ 50 วัน (กิโลกรัม)	12.2	15.45	18.75
อัตราการเจริญเติบโตในช่วงสุกรขุน (กิโลกรัม)	0.721	0.739	0.757

ที่มา : วินัย (2547)

ง. ช่วงวิกฤติของลูกสุกรหลังหย่านม

หลังจากจัดลูกสุกรลงในคอกอนุบาลเสร็จ ในช่วง 36 ชั่วโมงแรกหลังเข้าคอกอนุบาลถือเป็นช่วงวิกฤติ เพราะเป็นช่วงเวลาที่ลูกสุกรเริ่มต้นปรับตัวกับที่อยู่ใหม่ หาที่ให้อาหารใหม่ หาจิบน้ำใหม่ และหาที่นอนใหม่ ถ้าการจัดการพื้นฐานถูกต้องลูกสุกรเกือบทั้งหมดจะปรับตัวได้ภายใน 36 ชั่วโมง ส่วนอีก 2-4 เปอร์เซ็นต์ลูกสุกรต้องได้รับการสอนให้กินอาหารหรือต้องดูแลเป็นพิเศษ แต่ถ้ามีลูกสุกรมากกว่า 4 เปอร์เซ็นต์ แสดงว่าต้องมีการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งผิดพลาดหรือมีปัญหาเรื่องโรคมาระยะเกี่ยวข้อง

ช่วงนี้ผู้เลี้ยงต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของลูกสุกรว่าผิดปกติหรือไม่ โดยพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. อารมณ์และความรู้สึกของลูกสุกร ลูกสุกรปกติจะสนใจต่อสิ่งรอบข้าง เช่น คนเดินผ่าน หากผิดปกติจะนอนซึมและไม่สนใจใคร
2. รูปร่าง (body condition) สังเกตว่าปกติ หรือผอม
3. ท้อง (abdominal shape) สังเกตว่ากลม หรือแฟบ
4. ผิวหนัง (skin) สังเกตว่าสดใสสีชมพู ขนสั้นนุ่ม หรือขาวซีด ขี้เรื้อน ขนแข็ง
5. ความอยากกินอาหาร (appetite) สังเกตว่ากินอาหารส่วนใหญ่หรือเอาแต่นอนซึมกัน

6. ขาดน้ำ (dehydration) สังเกตว่าหน้าตาสดใส หรือตาลึกหนังเหี่ยว จมูกแห้ง
7. การหายใจ (respiration) สังเกตว่าปกติ หรือหายใจระตุกถี่ ๆ ด้วยช่องท้อง
8. ท้วมไป (general appearance) สังเกตแผลตอน ขาเจ็บ ข้อบวม เป็นต้น

ถ้าหลัง 36 ชั่วโมงไปแล้ว พบว่า ลูกสุกรมีลักษณะซึม ผอมลง ท้องแพบ ผิวหนังเหี่ยว นอนซึมหรือซิด ๆ กัน ตาลึก ซึ่งเป็นอาการบ่งชี้ว่าลูกสุกรไม่ได้กินน้ำหรืออาหารอย่างเพียงพอ แต่ถ้าพบว่า ลูกสุกรสดใส วิ่งเล่น ท้องป่อง ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะตามปกติ ซึ่งเป็นอาการบ่งชี้ว่าลูกสุกรกินอาหารและน้ำได้ตามปกติ

การตรวจสอบข้างต้นเป็นสิ่งสำคัญ หากพบลูกสุกรป่วยควรแยกออกไว้ในคอกสุกรป่วย นำน้ำอีเล็กโตรไลต์หรือยาละลายน้ำให้กินอย่างเพียงพอ และสอนให้ลูกสุกรกินอาหารให้เป็น การกินอาหารของลูกสุกรหย่านมเป็นปัญหาที่พบเสมอ ซึ่งปัญหานี้มีผลต่อการรอดชีวิตของลูกสุกร ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และส่งผลถึงการเจริญเติบโตในช่วงขุนด้วย อาหารที่ให้แก่ลูกสุกรระยะแรกอาจผสมน้ำให้มีลักษณะเป็นอาหารเหลว ควรให้อาหารบ่อย ๆ ครั้ง ครั้งละน้อย ๆ ซึ่งจะกระตุ้นการกินได้ ถ้าลูกสุกรไม่กินให้อาหารใส่กระบอกรีดนมแล้วกรอกใส่ปากลูกสุกร เมื่อลูกสุกรเริ่มรู้รสอาหารจะเริ่มปรับตัวกินเอง เมื่อลูกสุกรกินเป็นแล้วควรเปลี่ยนเป็นอาหารแห้งหรือเปียก ระวังอาหารบูดเน่า โดยเฉพาะอาหารที่มีนมและปลาป่นสูง ๆ และอีเล็กโตรไลต์ที่มีกลูโคสอยู่ ลูกสุกรจะกินน้ำมากกว่าอาหาร ซึ่งจะทำให้ได้รับอาหารจริง ๆ น้อยลง ลูกสุกรป่วยหรือมีปัญหาเมื่อแยกออกจากฝูงแล้วห้ามนำกลับคอกเดิม

7.4 การจัดการสุกรขุน

การเลี้ยงสุกรขุนถ้าผู้เลี้ยงได้สุกรขุนที่ดีมาเลี้ยงย่อมจะทำให้ประสบความสำเร็จ เพราะ สุกรขุนที่ดีจะกินอาหารน้อย เจริญเติบโตเร็ว แข็งแรง มีคุณภาพซากดี คือ มีเปอร์เซ็นต์ของเนื้อแดงมาก หนังบาง ไขมันน้อย กระดูกเล็ก ทำให้ต้นทุนต่ำ

ก. การซื้อสุกรขุนจากฟาร์มอื่นมาเลี้ยง

การซื้อสุกรขุนจากฟาร์มอื่นมาเลี้ยง ควรปฏิบัติดังนี้

1. เลือกซื้อลูกสุกรจากฟาร์มที่ได้มาตรฐานทั้งในด้านสายพันธุ์ การจัดการ และการป้องกันโรค โดยปกติลูกสุกรขุนชายที่น้ำหนัก 12 กิโลกรัมขึ้นไป
2. การขนย้ายลูกสุกร ควรขนย้ายในช่วงที่มีอากาศเย็น เช่น ตอนเช้าหรือตอนเย็น จะช่วยให้ลูกสุกรไม่เครียดขณะเดินทาง
3. คอก รางน้ำและรางอาหาร ต้องจัดเตรียมให้สะอาดและพ่นยาฆ่าเชื้อก่อนนำสุกรขุนมาเลี้ยง
4. เมื่อลูกสุกรมาถึงให้ลูกสุกรพักผ่อนในคอกสักระยะ แล้วให้ยาปฏิชีวนะผสมวิตามินให้กิน เพื่อลดความเครียดจากการเดินทาง
5. อयरรวมสุกรที่ซื้อมาใหม่กับสุกรเดิมในฟาร์ม ควรแยกเลี้ยงไว้ในคอกพัก ห่างจากฝูงเดิมจนกว่าแน่ใจว่าสุกรที่ซื้อมาใหม่ไม่เป็นโรค อย่างน้อย 3 สัปดาห์
6. ให้อาหารแก่ลูกสุกรหลังจากมาถึง 3 ชั่วโมง เริ่มให้อาหารทีละน้อย และวันรุ่งขึ้นจึงให้กินตามปกติ
7. ทำการถ่ายพยาธิ ฉีดวัคซีน และพ่นยาฆ่าเห็บไร

ข. การจัดการสุกรเล็ก รุ่น ขุนถึงส่งตลาด

1. ย้ายสุกรจากคอกอนุบาลไปยังโรงเรือนสุกรขุน แบ่งคอกภายในโรงเรือนออกเป็นคอกย่อย ๆ บรรจุสุกรขุนในจำนวนที่พอเหมาะไม่ควรเกิน 20 ตัว ไม่ควรบรรจุมากเกินไปจะทำให้สุกรเครียด เกิดการแย่งอาหารกันและกัดกัน ทำให้การเจริญเติบโตในฝูงไม่สม่ำเสมอ บางตัวแคะแแกรนไปเลย
2. ทำการเปลี่ยนอาหารตามขนาดน้ำหนักสุกรแต่ละช่วง การเปลี่ยนอาหารควรค่อย ๆ เปลี่ยน โดยลดอาหารเก่าและผสมอาหารใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การเปลี่ยนอาหารทันทีอาจทำให้สุกรกินอาหารน้อยลงและอาจทำให้สุกรซีไหลได้
 - สุกรน้ำหนัก 15-30 กิโลกรัม ให้อาหารสุกรเล็กมีโปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ให้กินอย่างเต็มที่

- สุกหรน้ำหนัก 30-60 กิโลกรัม ให้อาหารสุกรรุ่นมีโปรตีน 16 เปอร์เซ็นต์ ให้กินอย่างเต็มที่

- สุกหรน้ำหนัก 60 กิโลกรัม-ส่งตลาด ให้อาหารสุกรขุนมีโปรตีน 14 เปอร์เซ็นต์ ให้กินอย่างเต็มที่

3. ตรวจสอบการเจริญเติบโตของสุกรแต่ละช่วง สุกหรในคอกเดียวกันควรมีการเจริญเติบโตสม่ำเสมอ น้ำหนักสุกรไม่ต่างกันเกิน 20 เปอร์เซ็นต์ เช่น ตัวที่เล็กที่สุด น้ำหนักประมาณ 16 กิโลกรัม ตัวที่ใหญ่ที่สุดน้ำหนักประมาณ 20 กิโลกรัม ถ้าน้ำหนักต่างกันควรจัดคอกใหม่ เพื่อที่จะให้ได้สุกรที่มีการเจริญเติบโตสม่ำเสมอส่งตลาดได้พร้อมกันทั้งคอก

4. ทำความสะอาดที่กินอาหารและที่กินน้ำทุกวัน อย่าให้มีเศษอาหารหรือมูลตกค้างทำให้เกิดการบูดเน่าและเชื้อราได้

5. พื้นคอกควรแห้งและสะอาด โดยใช้วิธีกวาดและตักขี้สุกรออก อย่าใช้น้ำล้างโดยไม่จำเป็น ถ้าสกปรกมากจึงล้างคอก

6. ตรวจสอบบาดแผลที่ตอน ถ้าแผลยังไม่หายหรืออักเสบให้รีบรักษาและป้องกันไม่ให้แมลงวันมาไช ถ้าตัวไหนที่โตช้าหรือแคระแกรนให้แยกออกไปขังรวมคอกเดียวกัน

7. พยายามหัดให้สุกรถ่ายเป็นที เมื่อทำการย้ายคอกใหม่

8. ตรวจสอบสุขภาพ สุกหรตัวไหนที่มีอาการผิดปกติ ไม่กินอาหาร ขี้ไหล ปอดบวม หรือเป็นฝีหนอง ให้รีบทำการรักษา

9. การป้องกันโรค ควรทำตามโปรแกรมการทำวัคซีนและถ่ายพยาธิ และทำซ้ำเมื่อมีการระบาดของโรค

10. การรักษาสภาพแวดล้อมให้สุกรอยู่อย่างสบาย การระบายอากาศดีและเย็นสบาย

11. อย่าให้สุกรท้องผูก ถ้าท้องผูกให้แก้ไขโดยให้หญ้าสดหรือรำหยาบผสมน้ำให้สุกรกิน

12. เมื่อย้ายสุกรออกจากคอกแต่ละครั้งให้ทำความสะอาดคอก ขัดถูพื้นและฝาผนังให้สะอาด แล้วจึงฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ ถ้ามีขี้สุกรเกาะติดอยู่จะทำให้ยาฆ่าเชื้อไม่สามารถผ่านเข้าทำลายเชื้อโรคได้

13. ทำการบันทึกอัตราการเจริญเติบโต ประสิทธิภาพการใช้อาหาร คุณภาพซากของสุกรด้วย

เมื่อสุกรมีน้ำหนักประมาณ 90-110 กิโลกรัมสามารถขายได้ ก่อนจะขายควรอดอาหารประมาณ 6 ชั่วโมง ต้อนสุกรมายังคอกพักขาย ทำการชั่งน้ำหนักสุกรหน้าฟาร์ม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดโรคและคนจับสุกรเข้าไปในฟาร์ม เพราะอาจเป็นพาหะนำเชื้อโรคเข้ามาในฟาร์มได้

7.5 การจัดการสุกรพ่อพันธุ์

ในฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ การจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงและการใช้พ่อสุกรเป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อที่จะได้ผลผลิตและกำไรจากการลงทุนในการเลี้ยงสูง พ่อพันธุ์สุกรเป็นส่วนสำคัญในเรื่องของกรรมพันธุ์ที่มีอยู่ในลูกสุกรในลักษณะที่เกี่ยวกับการเลี้ยง

ก. การคัดเลือกสุกรพ่อพันธุ์ทดแทน ควรพิจารณา

1. ขนาดครอก จากแม่ที่คลอดลูกมีชีวิตไม่น้อยกว่า 10 ตัว และเหลือรอดหลังหย่านม 8 ตัวขึ้นไป
2. อัตราการเจริญเติบโตดี อายุ 154 วัน (5 เดือน) มีน้ำหนัก 100 กิโลกรัม
3. อัตราแลกเปลี่ยนอาหารดี ไม่เกิน 2.75:1 เมื่อน้ำหนัก 60-90 กิโลกรัม
4. ความหนาไขมันสันหลัง ไม่เกิน 1 นิ้ว
5. พื้นที่หน้าตัดเนื้อสัน อย่างน้อย 60 ตารางนิ้ว เมื่อน้ำหนัก 90 กิโลกรัม
6. เต้านมสมบูรณ์ มีหัวนมที่เจริญดีอย่างน้อย 12 เต้า ระยะห่างสม่ำเสมอ และมี 3 คู่อยู่หน้าหนังหุ้มลิ้น
7. รูปร่างลักษณะใหญ่โต สมบูรณ์ แข็งแรง ลำตัวยาวลึกและสูง
8. ไม่มีลักษณะพิการทางพันธุกรรม
9. คุณภาพซากได้มาตรฐาน
10. สุขภาพร่างกายแข็งแรงและดูจากการป้องกันโรคของฟาร์ม (ถ้าซื้อมา)

ข. การเตรียมพ่อพันธุ์ก่อนผสมพันธุ์

พ่อสุกรที่จะใช้ผสมพันธุ์ควรมีการเตรียมก่อนผสมพันธุ์ดังนี้

1. ควรมีโปรแกรมการกำจัดพยาธิทั้งภายในและภายนอกก่อนการผสมพันธุ์ เช่น ควรถ่ายพยาธิทุก 6 เดือน
2. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคที่สำคัญ ได้แก่ โรคคหิวาต์สุกร โรคพาร์โวไวรัส โรคปากและเท้าเปื่อย และโรคอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น หรือบริเวณใกล้เคียง เช่น โรคพิษสุนัขบ้าเทียม โรคโพรงจมูกอักเสบ เป็นต้น ตามโปรแกรมดังนี้
 - 2.1 วัคซีนโรคคหิวาต์ ทุก 6-8 เดือน
 - 2.2 วัคซีนโรคปากเท้าเปื่อย ทุก 4-6 เดือน
 - 2.3 ถ่ายพยาธิ ทุก 6 เดือน
 - 2.4 วัคซีนโรคพิษสุนัขบ้าเทียมเชื้อเป็น ทุก 6 เดือน
3. ควรตรวจเลือด สำหรับสุกรที่ซื้อมาจากฟาร์มอื่นที่ไม่แน่ใจว่าปลอดจากโรคติดต่อทางการสืบพันธุ์ เช่น บรูเซลโรซิส และโรคเลปโตสไปโรซิส เพราะโรคเหล่านี้จะทำให้แม่สุกรแท้งลูก คลอดลูกตาย หรืออ่อนแอเลี้ยงไม่รอด
4. ควรตรวจความสมบูรณ์พันธุ์ โดยตรวจคุณภาพน้ำเชื้อก่อนการผสมพันธุ์ เช่น ดูสี ความเข้มข้นของน้ำเชื้อ ความแข็งแรงจากการเคลื่อนไหว และปริมาณน้ำเชื้อที่หลั่งออกมาแต่ละครั้ง และทดสอบประสิทธิภาพของพ่อพันธุ์ เช่น ตรวจสอบการกลับสัดของแม่สุกร พ่อสุกรที่ดีจะให้การผสมติดมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ หรือแม่สุกรไม่ควรกลับสัดเกิน 30 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนั้นควรตรวจสอบสุขภาพตั้งแต่ลูกอ้วนทะและลึงค์ว่าดีหรือไม่
5. การใช้จำนวนพ่อพันธุ์มากขึ้นขึ้นอยู่กับอายุ ความแข็งแรง และสุขภาพของพ่อสุกร แต่ไม่ควรผสมเกินกว่า 5-6 ครั้งต่อสปีดาร์ห์ เมื่ออายุพ่อถึง 1 ปี
6. การผสมพ่อสุกรครั้งแรกให้ถือเป็นสิ่งสำคัญ ควรทำให้พ่อพันธุ์ทำการผสมได้สำเร็จ ถ้าพลาดพ่อพันธุ์บางตัวอาจผิดหวังและเหนื่อยหน่ายไม่อยากจะผสมหรือในครั้งต่อไปอาจจะมีลีลาในการเล้าโลมตัวเมียมากและนานจนเกินไป ดังนั้นพ่อพันธุ์หนุ่มทุกตัวควรได้รับการฝึกก่อนใช้
7. ควรมีตัวผู้หลายขนาด เพื่อผสมกับแม่พันธุ์ที่มีขนาดแตกต่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเมื่อมีสุกรเพศเมียเป็นสัดพร้อมกันหลายตัว โดยใช้อัตราส่วนของตัวผู้ 1 ตัวต่อตัวเมีย 15-20 ตัว แต่ถ้าใช้วิธีผสมเทียมจะมีปัญหาน้อยลง และสามารถใช้ตัวผู้ 1 ตัวต่อตัวเมีย 30-40 ตัว

ค. การปฏิบัติต่อสุกรพ่อพันธุ์

สุกรตัวผู้จะเริ่มเป็นหนุ่มเมื่ออายุราว 4-5 เดือน แต่ยังไม่ควรใช้ผสมพันธุ์ ควรรอจนอายุ 8 เดือนขึ้นไป จึงเริ่มใช้ได้

1. พ่อพันธุ์สุกรทดแทน ควรเริ่มแยกเลี้ยงเดี่ยว เมื่อน้ำหนัก 50-60 กิโลกรัม เพราะถ้าเลี้ยงรวมกัน มักจะกัดกันทำให้บางตัวเกิดอาการกลัวที่จะเข้าใกล้สุกรตัวอื่น ทำให้มีผลเมื่อใช้ผสมพันธุ์

2. ควบคุมน้ำหนักไม่ให้อ้วนเกินไป ถ้าอ้วนเกินไปทำให้แม่สุกรรับน้ำหนักมากเกินไปและยังชี้เกียดผสมพันธุ์

3. ควรให้ได้ออกกำลังกายอยู่เสมอ โดยไล่ให้เดินรอบคอกแม่พันธุ์หรือมีคอกดินให้เดินออกกำลังกาย

4. อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ ควรเป็น 1:15

5. การใช้พ่อพันธุ์ที่ไม่เคยผสมพันธุ์ ควรให้ผสมพันธุ์กับสุกรสาวที่เป็นสัตว์เต็มทีหรือแม่สุกรที่เคยให้ลูกสุกรเพียง 1-2 ครอก

6. ควรนำแม่สุกรเข้ามาผสมพันธุ์ในคอกพ่อพันธุ์

7. ไม่ควรใช้พ่อพันธุ์ 1 ตัวกับแม่พันธุ์มากกว่า 1 ตัว ในเวลาใกล้เคียงกัน

8. พ่อสุกรหนุ่มอายุ 8-12 เดือน ควรใช้ไม่เกิน 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะจะทำให้เชื้ออ่อนแอ ไม่แข็งแรง มีผลทำให้ขนาดครอกเล็กลง

9. พ่อสุกรอายุเกิน 1 ปี ควรใช้งานโดยเฉลี่ย 5 ครั้งต่อสัปดาห์

10. การใช้พ่อสุกรผสม 2 ครั้ง ควรห่างกัน 8 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย

11. ถ้าพ่อพันธุ์แสดงอาการเบื่อหน่าย เหนื่อยก่อนการผสมหรือเลิกล้มที่จะผสมควรให้พ่อพันธุ์พักอย่างน้อย 1 วัน

12. เวลาที่เหมาะสมในการผสมพันธุ์ควรเป็นช่วงที่อากาศเย็นสบาย เช่น เช้าหรือเย็น

13. อาหารที่ใช้ควรมีโปรตีน 14 เปอร์เซ็นต์ วันละ 1.8 กิโลกรัม และให้หญ้าสดกินเต็มที่

ง. สาเหตุที่พ่อพันธุ์สุกรไม่กระตือรือร้นในการผสมพันธุ์

พ่อพันธุ์สุกรไม่กระตือรือร้นในการผสมพันธุ์ มีสาเหตุจาก

1. กรรมพันธุ์ที่มีความต้องการทางเพศต่ำ (sex drive) ไม่มีทางแก้ไข
2. การผสมในช่วงแรกไม่ประสบความสำเร็จ
3. สภาพแวดล้อมที่ร้อนจัดเกินไป
4. ช่วงไล่ต้อนไปผสมพันธุ์ทำให้เหนื่อยหรือได้รับบาดเจ็บหรือเกิดความกลัว
5. การติดเชื้อ ป่วย เป็นโรค
6. ขาไม่มีแรงหรืออายุมาก
7. อ้วนมากเกินไป ทำให้ไม่ค่อยกระตือรือร้น
8. เกิดจากการให้อาหารไม่ตรงเวลาหรือสุกรหิวระหว่างการผสมพันธุ์
9. ได้รับบาดเจ็บจากการผสมพันธุ์

จ. ข้อควรระวังในการใช้พ่อสุกรหนุ่มในการผสมพันธุ์

ข้อควรระวังในการใช้พ่อสุกรหนุ่มในการผสมพันธุ์

1. ควรใช้พ่อสุกรหนุ่มผสมกับแม่สุกรที่ให้ลูกมาแล้ว และแม่สุกรนั้นต้องเป็นสัตว์เต็มตัว พ่อสุกรและแม่สุกรต้องมีขนาดไล่เลี่ยกัน
2. สถานที่ใช้ผสมต้องไม่ลื่น
3. อย่าปล่อยให้พ่อสุกรหนุ่มขึ้นขี่ตัวเมียทางหัวในขั้นแรก เพราะจะเสียนิสัย
4. สุกรหนุ่มเมื่อผสมต้องปล่อยให้ผสมกับตัวเมียจนมันพอใจ ขณะที่กำลังผสมอย่าให้สุกรตัวอื่นมารบกวน เพราะถ้าผสมไม่สำเร็จจะทำให้ต่อไปพ่อสุกรตัวนั้นมีนิสัยในการผสมไม่ดี
5. ขณะที่พ่อสุกรหนุ่มขึ้นผสม บางตัวจะสอดอวัยวะเพศเข้าไปในอวัยวะเพศตัวเมียไม่ได้หรือผิดที่ คนผสมต้องใช้มือช่วยโดยช่วยจับอวัยวะเพศตัวผู้สอดเข้าไปในอวัยวะเพศตัวเมีย
6. พ่อสุกรหนุ่มบางตัว เมื่อผสมเสร็จหรือขณะที่กำลังผสมแสดงอาการหอบหรือเหนื่อย ต้องรีบฉีดยาแอดรีนาลีน (adrenaline) เข้ากล้ามเนื้อ 3-4 มิลลิลิตร ป้องกัน

ถ้ามีให้รับปรึกษาสัตวแพทย์

7. อย่าหยุดใช้ฟอสฟอรัสผสมนานเกิน 1 เดือน

8. สุกอร์ฟอสฟอรัสที่ฉีดวัคซีน หรือป่วย หรือไม่กินอาหาร ควรงดผสมฟอสฟอรัสชั่วคราวจนกว่าจะเป็นปกติแล้วอย่างน้อย 2 สัปดาห์

9. ฟอสฟอรัสที่ใช้งานหนักต้องเพิ่มอาหารให้เป็นพิเศษอีก 1 กิโลกรัม

ตารางที่ 7.9 กำหนดวันคลอดของสุกร

ผสม	มค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	มค
คลอด	เมย	24	26	28	30	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	พค
ผสม	กพ	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28		กพ
คลอด	พค	25	27	29	31	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20		มีย
ผสม	มีค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	มีค
คลอด	มีย	22	24	26	28	30	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	กค
ผสม	เมย	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	เมย
คลอด	กค	23	25	27	29	31	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	สค
ผสม	พค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	พค
คลอด	สค	22	24	26	28	30	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	กย
ผสม	มีย	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	มีย
คลอด	กย	22	24	26	28	30	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	ตค
ผสม	กค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	กค
คลอด	ตค	22	24	26	28	30	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	พย
ผสม	สค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	สค
คลอด	พย	22	24	26	28	30	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	ชค
ผสม	กย	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	กย
คลอด	ชค	23	25	27	29	31	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	มค
ผสม	ตค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	ตค
คลอด	มค	22	24	26	28	30	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	กพ
ผสม	พย	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	พย
คลอด	กพ	22	24	26	28	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	มีค

ผสม	ธค	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	ธค
คลอด	มีค	24	26	28	30	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	เมย

ตารางที่ 7.10 โปรแกรมการจัดการสุกรขุน

การจัดการ	ระยะเวลาที่ทำ
ฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาต์สุกร	6-8 สัปดาห์
ฉีดวัคซีนป้องกันปากและเท้าเปื่อย	น้ำหนัก 20 กิโลกรัมขึ้นไป
ถ่ายพยาธิ ครั้งที่ 1	น้ำหนัก 15 กิโลกรัมขึ้นไป
ถ่ายพยาธิ ครั้งที่ 2	น้ำหนัก 50 กิโลกรัมขึ้นไป

ตารางที่ 7.11 โปรแกรมการจัดการสุกรพันธุ์

อายุสุกร	การจัดการ	หมายเหตุ
1 วัน	ตัดสายสะดือ ตัดเขี้ยว ตัดหาง ทำเบอร์หู	ห่างจากพื้นท้อง 1 นิ้ว ตัดให้ชิดเหงือก ตัดประมาณ 1/3 ของหาง ตามชนิดของสายพันธุ์
3 วัน	ฉีดธาตุเหล็ก	ฉีด 1 มิลลิลิตร
7 วัน	เริ่มกินอาหารสุกรนม	
10 วัน	ฉีดธาตุเหล็กซ้ำ	ฉีด 1 มิลลิลิตร
3-4 สัปดาห์	หย่านม	นำแม่สุกรออกจากคอกคลอด
5 สัปดาห์	นำเข้าคอกสุกรอนุบาล	
6 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนอหิวาต์สุกร	
8 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนปากและเท้าเปื่อย	
10 สัปดาห์	นำเข้าคอกทดสอบพันธุ์	เฉพาะสุกรพันธุ์ทดแทน
10 สัปดาห์	ถ่ายพยาธิ	
4 เดือน	ถ่ายพยาธิ	
6 ½ เดือน	ถ่ายพยาธิ	
6 เดือน 3 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนป้องกันปากและเท้าเปื่อย	
7 เดือน 3 สัปดาห์	ฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาต์สุกร	
สุกรพ่อพันธุ์	ฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาต์สุกรทุก 6-8 เดือน ฉีดวัคซีนป้องกันปากและเท้าเปื่อยทุก 4-6 เดือน	

ถ่ายพยาธิภายในทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ครั้ง)
 ทำจัดพยาธิภายนอก เช่น ขี้เรื้อน ทุกเดือน
 ตรวจเลือดโรค布鲁เซลโรซิสและโรคแล็บโตสไป-
 โรซิส สำหรับสุกรที่ซื้อมาจากฟาร์มอื่น

ตารางที่ 7.11 (ต่อ)

อายุสุกร	การจัดการ	หมายเหตุ
สุกรแม่พันธุ์	ฉีดวัคซีนป้องกันอหิวาต์สุกร 1 วัน ก่อนหย่านม (โดยเว้นช่วง 1 ครอบ) ฉีดวัคซีนป้องกันปากและเท้าเปื่อยทุก 4-6 เดือน หรือก่อนหย่านม 1 สัปดาห์ ถ่ายพยาธิภายใน 2 สัปดาห์ ก่อนคลอดทุกครั้ง ทำจัดพยาธิภายนอก เช่น ขี้เรื้อน ทุกเดือน * ฉีดวัคซีนป้องกันพาร์โวไวรัส 2-4 สัปดาห์ ก่อนผสมพันธุ์ * ฉีดวัคซีนพิษสุนัขบ้าเทียม สำหรับสุกรสาว อายุ 7 เดือน ก่อนผสมพันธุ์และ 4 สัปดาห์ ก่อนคลอด ตรวจเลือดเฉพาะโรค布鲁เซลโรซิส ก่อนผสมพันธุ์ 3 สัปดาห์	

หมายเหตุ * ถ้าฟาร์มปลอดโรคเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องฉีดวัคซีนป้องกัน

7.6 ปัญหาและการแก้ไขในการผลิตสุกร

ก. ปัญหาและการแก้ไขในการผสมพันธุ์

ปัญหาที่พบเป็นประจำ	การป้องกันและแก้ไข
1. สุกรสาวไม่เป็นสัด	1. สลับคอกที่เคยอยู่หรือจับให้อยู่คอกรวม หลาย ๆ ตัว 2. ใช้ตัวผู้เข้าไปคลุกคลีในคอกรวมเพื่อกระตุ้น 3. ฉีดวิตามิน 4. อายุเมื่อเกิน 36 สัปดาห์ ไม่เป็นสัดหลังจาก แก้ปัญหากวิธีแล้วไม่ได้ผลควรคัดขาย
2. สุกรหย่านมไม่เป็นสัด	1. ป้องกันในขณะที่เลี้ยงลูกไม่ให้แม่สุกรผอม

เกินไป ควรให้อาหารอย่างน้อย ๆ แต่
บ่อยครั้ง รวมแล้วประมาณ 5-7 กิโลกรัม/วัน

ปัญหาที่พบเป็นประจำ	การป้องกันและแก้ไข
3. นหนองไหลก่อนและหลังการผสมพันธุ์	<ol style="list-style-type: none"> 2. แก้ไขในวิธีเดียวกับสุกรสาว 3. ไม่ควรใช้ฮอร์โมนฉีดในแม่สุกรที่หย่านมมาแล้ว 10 วัน ที่ยังไม่เป็นสัด เพื่อเร่งการเป็นสัด ควรจะฉีดวิตามินเอ ดี อี ดีกว่า
4. สุกรขาเจ็บขาอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสะอาดของคอกรวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผสมเทียมและตัวสุกร 2. ป้องกันการน่องไหลในตัวสุกรที่คลอด โดยการล้างช่องคลอดหลังคลอด 3. ล้างช่องคลอดและฉีดยาปฏิชีวนะแก่แม่สุกร
5. แม่สุกรไม่ยอมให้ตัวผู้ขึ้นผสมเมื่อเป็นสัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. แยกสุกรขาเจ็บไว้รักษาในช่องเดี่ยว 2. ฉีดยาปฏิชีวนะรักษาการบาดเจ็บ 3. ทายารักษาแผลภายนอกก่อนการผสม 4. ใช้วิธีผสมเทียมช่วยในการผสม
6. แม่สุกรไม่ยอมให้ตัวผู้ขึ้นผสมเมื่อเป็นสัด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดูความแม่นยำในการตรวจสัด อาจผสมเร็วเกินไปหรือช้าเกินเวลาที่ยอมรับ 2. เปลี่ยนพ่อที่นำเข้าไปผสมแม่สุกรอาจยอม 3. หากมั่นใจว่าเป็นสัดในระยะยอมรับการผสม ให้ใช้วิธีผสมเทียมช่วย
7. สุกรพ้อพันธุ์ไม่ยอมขึ้นทับตัวเมีย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดูความถี่ของการใช้งาน หากถี่มากจะทำให้ความกำหนัดต่ำ 2. อายุของพ้อพันธุ์อ่อนหรือแก่เกินไป 3. สุขภาพของพ้อพันธุ์ในช่วงนั้นผิดปกติ ต้องรักษา 4. ทบทวนการฝึกการขึ้นตัวเมียของพ้อพันธุ์ 5. หาสาเหตุอื่น ๆ
8. สุกรไม่กินอาหารแสดงอาการป่วย	<ol style="list-style-type: none"> 1. หาสาเหตุเพื่อรักษา

ข. ปัญหาที่พบในลำคลอดและการแก้ไข

ปัญหาที่พบเป็นประจำ	การป้องกันและแก้ไข
1. แม่สุกรหอบก่อนคลอด	<ol style="list-style-type: none"> 1. ป้องกันขณะเคลื่อนย้ายจากชองอุ้มท้องมาเข้าชองคลอดให้นุ่มนวล ไม่ให้เครียดระหว่าง เคลื่อนย้าย 2. ย้ายแม่สุกรในขณะที่มีอากาศเย็นสบาย หรือหลังจากล้างทำความสะอาดดีแล้ว 3. เมื่อพบว่าแม่สุกรหอบให้แก้ไขโดยการใช้น้ำพบนตัวแม่สุกร
2. แม่สุกรมีไข้ก่อนคลอด	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อพบว่าแม่สุกรมีไข้ให้ฉีดยาลดไข้และยาปฏิชีวนะในอัตราที่กำหนด
3. แม่สุกรไม่กินอาหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. การไม่กินอาหารอาจเกิดจากอากาศร้อน ควรลดอุณหภูมิภายในโรงเรือนโดยพ่นน้ำ หลีกเลี่ยงการให้อาหารในขณะที่อากาศร้อนหรือให้บ่อยแต่บ่อย ๆ ครั้ง 2. ไม่กินอาหารเนื่องจากป่วย ต้องรักษาตามอาการ 3. ไม่กินอาหารหลังคลอดเนื่องจากความอ่อนเพลีย แก้โดยช่วยให้ลุกขึ้นยืนทุกครั้งที่มีการให้อาหาร 4. แม่สุกรขาเจ็บหรือลุกไม่ได้ แก้ไขโดยการป้อนอาหารให้กิน 5. ในรางอาหารอาจมีอาหารเสีย ทำให้ความน่ากินลดลง ฉะนั้นควรเปลี่ยนอาหารหรือล้างรางอาหารและควรเอาใจใส่กับแม่สุกรตัวนี้มากขึ้น 6. แม่สุกรขาดน้ำจะไม่กินอาหาร ต้องตรวจดูที่ให้น้ำว่าน้ำไหลหรือไม่หรือในอ่างน้ำสกปรกมากจนมีกลิ่นเหม็น
4. แม่สุกรคลอดลูกไม่ออก	<ol style="list-style-type: none"> 1. แม่มีลมเบ่ง แต่คลอดไม่ออก สันนิษฐานว่าลูกตัวโตเกินไป ช้องเชิงกรานแคบ ลูกคลอดผิดท่า แก้ไขโดยการล้างคลอด ห้ามฉีดฮอร์โมน
5. มีลูกแต่คลอดไม่หมด	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อระยะเวลาในการคลอดนาน แต่รกยังไม่ออกหรือออกน้อยผิดปกติ หรือผิดปกติหรือแม่ยังแสดงอาการเบ่งอยู่ ให้สงสัยว่าการคลอดยังไม่สิ้นสุด ให้ล้างเพื่อช่วยคลอด เมื่อล้างไม่พบให้ฉีดฮอร์โมนตามความเหมาะสม แล้วให้

พิจารณาเป็นรายตัวว่าควรทำอะไร

6. ลูกที่คลอดออกมาอ่อนแอ

1. ลูกคลอดมีชีวิต แต่ไม่เคลื่อนไหว ให้ช่วยผายปอด
2. ลูกตัวเล็กอ่อนแอ ช่วยโดยจับป้อนนม

ปัญหาที่พบเป็นประจำ

การป้องกันและแก้ไข

7. แม่เป็นเต้านมอักเสบ

3. ลูกที่ขาต่าง ช่วยโดยใช้ผ้าผูกขาโยงเข้าด้วยกัน
4. ลูกที่มีขนาดต่างกันมาก ต้องจัดการเรื่องฝาก
1. ป้องกันโดยการปั๊มนมก่อนคลอด และล้างทำความสะอาดคอกคลอดและช่องคลอด
2. เช็ดทำความสะอาดเต้านมขณะคลอดและหลังคลอด 3 วัน
3. รักษาโดยการให้ยาปฏิชีวนะและยาลดไข้ ล้างมดลูก ฉีดฮอร์โมนออกซีโตซินเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีน้ำนมเลี้ยงลูก
4. ในกรณีรักษาแม่สุกรที่เป็น MMA ไม่หายหรือน้ำนมแห้ง ให้ย้ายฝากลูกสุกรทั้งหมดไปให้แม่อื่นเลี้ยง

8. ลูกสุกรท้องเสีย

5. เพิ่มความอบอุ่นแก่ลูกสุกรให้เพียงพอ
6. คอกคลอดจะต้องสะอาด เพื่อลดจำนวนเชื้อที่มีอยู่ในคอก
1. แม่สุกรที่มีปัญหาเต้านมอักเสบ ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ลูกสุกรท้องเสีย รักษาที่ตัวแม่สุกร
2. กรอกยารักษาลูกสุกร วันละ 2-3 ครั้ง
3. ถ้าพื้นคอกสกปรกมากให้นำลูกสุกรออกจากคอก แล้วทำการฆ่าเชื้อใหม่

ค. ปัญหาที่พบในเล้าอนุบาลและการแก้ไข

ปัญหาที่พบเป็นประจำ

การป้องกันและแก้ไข

1. ลูกสุกรเครียดจากการขนย้าย

1. ขนย้ายขณะที่อากาศเย็นหรือในตอนเย็น
2. ไล่ต้อนด้วยความระมัดระวังไม่ให้ตื่นตกใจ
3. จำนวนขนย้ายพอเหมาะไม่แน่นเกินไป
4. ควรลดอาหารก่อนย้าย 1 มื้อ
5. ขณะจับสุกร คัดขนาด ตรวจเบอร์ หรืออื่น ๆ ทำด้วยความระมัดระวังนุ่มนวล อย่าให้ลูกสุกรตกใจมากเกินไป

2. ลูกสุกรป่วยหลังขนย้าย

1. ปิดผ้าม่านกันลมโกรกชั่วระยะหนึ่ง
2. ลดความเครียดขณะขนย้าย

3. ให้ยาผสมในอาหารป้องกันการป่วย
4. จัดกลุ่มสุกรที่ป่วยอยู่รวมกันเพื่อสะดวกแก่การรักษาดูแล
5. ให้น้ำเกลือผสมยาป้องกันท้องเสีย

ปัญหาที่พบเป็นประจำ	การป้องกันและแก้ไข
3. ลูกสุกรแคระแกรน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องให้อาหารและน้ำอย่างเพียงพอ 2. เมื่ออายุครบกำหนดในการย้ายไปเลี้ยงอื่น ลูกสุกรที่น้ำหนักไม่ได้ขนาดให้นำมารวมกัน แล้วให้อาหารพิเศษเพื่อเร่งการเจริญเติบโต

ที่มา : สุชีพ (2537)

7.7 ระบบการบันทึกการผลิตสุกร

ก. ระบบการบันทึกการรายงานการผสมพันธุ์

1. บันทึกการใช้งานของพ่อพันธุ์แต่ละตัวทุกครั้งที่ใช้งาน เพื่อใช้พิจารณาตัดสินใจคัดเลือกในอนาคต ได้แก่ วันเวลาที่ผสม ความถี่ที่ใช้งาน คะแนนการผสมแต่ละครั้ง เปอร์เซ็นต์การผสมติดของพ่อแต่ละตัว
2. บันทึกบัตรแม่พันธุ์ ได้แก่ วันเวลาผสมและคลอด เบอร์พ่อของลูกที่เกิด ประสิทธิภาพการเป็นแม่พันธุ์ของแต่ละตัว
3. บันทึกการผสมพันธุ์ลงในสมุดบันทึกประจำเล้า เพื่อสะดวกในการย้ายเข้าห้องคลอดและใช้ทำรายงานประจำสัปดาห์ ได้แก่ ตรวจสอบการกลับสัดเมื่อหลังจากผสม 21 วันและ 42 วัน กำหนดวันทำวัคซีน ตรวจสอบการอุ้มท้องที่ 84 วัน หาเปอร์เซ็นต์การผสมติดของแต่ละสัปดาห์
4. รายงานการผสมพันธุ์ประจำวัน เพื่อแจ้งให้ฝ่ายสถิติรวบรวมข้อมูล
5. รายงานการตายและคัดเลือกประจำวัน และรายงานการนำสุกรเข้าทดแทน เพื่อแจ้งให้ฝ่ายสถิติรวบรวมข้อมูล เป็นแนวทางในการวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น
6. บันทึกน้ำหนักลูกสุกรวันที่เข้าและออกจากคอกคลอด คอกอนุบาล และคอกสุกรรุ่น-ขุน เพื่อแจ้งให้ฝ่ายสถิติรวบรวมข้อมูล หาปริมาณการกินอาหารต่อ 1 วัน หาอาหารต่อน้ำหนักเพิ่ม หาอัตราการตาย หาเปอร์เซ็นต์สุกรส่งขาย จำนวนชุดของการเลี้ยงขุนต่อปี

7. รายงานการใช้อาหารประจำวัน เพื่อใช้ในการคำนวณการจ่ายอาหารให้แต่ละโรงเรียน หาค่าเฉลี่ยของอาหารที่ใช้ในแต่ละสัปดาห์ หาต้นทุนในการผลิตลูกสุกร

ข. ระบบรายงานในเล้าคลอด

1. ใบแจ้งคลอด (เฉพาะแม่) โดยแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ในการผสม ในการคลอด ในการสักเบอร์
2. รายงานการคลอดประจำวัน นำข้อมูลจากใบแจ้งคลอด สรุปรวมแต่ละวัน
3. รายงานการคลอดประจำสัปดาห์ รวมข้อมูลจากใบแจ้งคลอดประจำวัน เพื่อหาเปอร์เซ็นต์เข้าคลอด เปอร์เซ็นต์ตายแรกคลอด เปอร์เซ็นต์มีมี จำนวนลูกแรกคลอด น้ำหนักแรกคลอด
4. รายงานการหย่านมประจำสัปดาห์ รวมข้อมูลใบแจ้งคลอดหลังจากสักเบอร์หูหรือตัดเบอร์หู หาเปอร์เซ็นต์การตายก่อนหย่านม น้ำหนักเฉลี่ยที่ 28 วัน จำนวนลูกหย่านมเฉลี่ยต่อแม่
5. รายงานการตายของลูกสุกร สาเหตุการตายของลูกสุกร จำนวนลูกสุกรที่ตายในแต่ละวันและแต่ละสัปดาห์
6. รายงานการตายจากการคั้ดทั้งสุกรพันธุ์ สาเหตุการตายและคั้ดทั้ง เพื่อใช้ในการตัดสต็อก
7. รายงานการย้ายสุกร ทำให้ทราบถึงการเคลื่อนไหวของสุกรแต่ละยูนิต
8. รายงานการใช้อาหาร
9. การบันทึกข้อมูลประวัติลงในบัตรแม่พันธุ์และในบัตรประจำตัวลูกสุกร

ค. ระบบรายงานในเล้าอนุบาล

รายงานการย้ายสุกร การชั่งน้ำหนัก การใช้อาหาร การทดสอบต่าง ๆ การตายและคั้ดทั้งเจ็บป่วยด้วยโรคอะไร

